

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRÁVA

**CROSS COMPLIANCE V OBLASTI VÝROBY A
SKLADOVÁNÍ KRMIV**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. Jana Borská

Vypracovala:
Kateřina Tomková

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kateřina Tomková

obor Hospodářská a kulturní studia

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Význam pojmu cross compliance
4. Charakteristika a cíl cross compliance
5. Historie, vývoj cross compliance
6. Právní základ, novinky v českém právním řádu
7. Prvky cross compliance
8. Kontrola, sankční systém
9. Výroba a skladování krmiv
10. Činnosti a povinnosti krmivářských podniků
11. Literární rešerše
12. Závěr
13. Seznam literatury
14. Přílohy

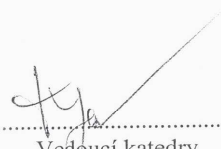
Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

- Nařízení Rady (ES) č. 1782/2003
- Nařízení Komise č. 796/2004
- Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005
- Nařízení vlády ČR č. 144/2005 Sb.
- Zákonné požadavky na hospodaření, MZE, 2006
- Zákon č. 45/2008 Sb., úplné znění 91/1996 Sb., o krmivech
- Vyhláška č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 183/2005

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Jana Borská**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2010

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19.11.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2010

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Janě Borské za vstřícný přístup a konstruktivní připomínky při vypracovávání této bakalářské práce. Mé poděkování patří také panu Mgr. Jiřímu Vlčkovi za poskytnutí cenných informací.

Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv

Cross compliance in the section of production and stocking feedstuffs

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá jednou z hlavních reforem Společné zemědělské politiky, kterou je cross compliance neboli systém podmíněnosti plateb. V první části je práce zaměřena na charakteristiku stávajících požadavků cross compliance a dosavadní vývoj zavádění těchto požadavků, včetně změn týkajících se podmíněnosti od roku 2010. Podstatou je objasnit fenomén a uvést přesné a jasné informace. Experimentální část je věnována příkladům vlivu cross compliance na okrese Nymburk. Cílem této studie bylo prozkoumat aktuální problémy a povinnosti, se kterými se musejí tamní zemědělci nejvíce potýkat při zavádění těchto nových požadavků.

Summary

The Bachelor thesis deals with one of the major reforms of the Common Agriculture Policy, which is cross-compliance, by another name the system of compliance payments. In the first part of the work is focused on the characteristic of the existing cross compliance requirements and current trends of these requirements, including changes relating to compliance since the year 2010. The essence is to clarify the phenomenon and give accurate and clear information. The experimental section is devoted to examples of the impact cross compliance in the district Nymburk. The aim was to explore the actually problems and responsibilities of the local farmers, which have the most experience in implementing these new requirements.

Klíčová slova: cross compliance, Společná zemědělská politika, dotace, Česká republika, Evropská unie, okres Nymburk, krmiva, výroba, skladování, krmivářský podnik

Keywords: cross compliance, Common Agriculture Policy, dotation, Czech republic, European Union, Nymburk district, feeds, production, stocking, feed company

OBSAH:

1. ÚVOD.....	4
2. CÍL PRÁCE A METODIKA.....	6
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	8
4. CROSS COMPLIANCE A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA.....	9
4.1 Význam pojmu cross compliance.....	10
4.2 Charakteristika cross compliance.....	10
4.3 Cíle cross compliance.....	12
5. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI.....	13
5.1 Vývoj cross compliance v ČR.....	13
5.2 Vývoj cross compliance v EU.....	15
6. PRÁVNÍ ZÁKLAD CROSS COMPLIANCE.....	16
6.1 Právní aspekty týkající se krmiv.....	17
6.2 Novinky v českém právním řádu.....	17
7. PRVKY CROSS COMPLIANCE.....	18
7.1 Zákonné požadavky na hospodaření.....	18
7.2 Dobrý zemědělský a environmentální stav.....	18
7.3 Agroenvironmentální opatření (AEO).....	19
8. KONTROLA, SANKČNÍ SYSTÉM.....	20
8.1 Způsob a průběh kontroly.....	21
8.2 Sankce a postihy.....	22
9. VÝROBA A SKLADOVÁNÍ KRMIV.....	23
9.1 Kvalita krmiv.....	24
9.2 Výroba krmiv.....	24
9.2.1 Provozy.....	26
9.3 HACCP - Hazard Analysis of Critical Control Points.....	26
9.4 Skladování krmiv.....	27
9.4.1 Obecné požadavky.....	28
9.4.2 Proces skladování.....	29
10. ČINNOSTI A POVINNOSTI KRMIVÁŘSKÝCH PODNIKŮ.....	30
10.1 Povinnost registrace.....	30

10.2	Princip sledovatelnosti	31
10.3	Princip dohledatelnosti	31
10.4	Kontrola	32
10.5	Pravidla správné výrobní praxe	32
11.	ZEMĚDĚLSKÁ VÝROBA NA NYMBURSKU.....	34
12.	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	37
13.	ZÁVĚR.....	43
14.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	45
15.	SEZNAM PŘÍLOH.....	49

1. ÚVOD

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie (EU) a otevřela se jí možnost čerpat finanční prostředky z evropských fondů. Tímto vstupem vytváříme spolu s ostatními státy EU Společnou zemědělskou politiku, která patřila a patří k nejkontroverznější oblasti společného trhu, neboť do tohoto sektoru směřovalo od samého počátku nejvíce finančních prostředků rozpočtu Společenství. V rámci možností čerpat tyto finanční prostředky je akceptace reformních kroků SZP¹ pro české zemědělství závazná a nezbytná.

Systém cross compliance neboli křížová shoda, podmíněnost či křížová kontrola je hlavní složkou reformy SZP z roku 2003. Podmíněnost vytváří vzájemnou provázanost mezi platbou podpory z veřejných prostředků a dodržováním stanovených pravidel vycházejících z požadavků veřejnosti na hospodaření zemědělců v krajině, na odpovědný přístup ke kvalitě potravin, udržování životního prostředí a zajištění dobré pohody zvířat. Tato pravidla se vztahují na zemědělskou půdu, na zemědělskou výrobu a činnosti v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin, péče o dobré životní podmínky zvířat a dobrý zemědělský a ekologický stav. Křížová shoda tedy vyjadřuje vzájemný vztah povinnosti a práva zemědělců. Ti získají právo na čerpání podpory z evropských fondů určených pro zemědělství při splnění povinných pravidel. V případě, že tyto povinnosti zemědělec nesplní, nebude mu podpora poskytnuta nebo mu bude poskytnuta jen částečně v závislosti na závažnosti, rozsahu, trvání, opakování a úmyslnosti neplnění požadavků.

Mezi hlavní okolnosti zavádění a dodržování podmíněnosti patří to, že je CC² součástí dotační politiky, a to přímých plateb a rozvoje venkova týkající se ochrany životního prostředí, bezpečnosti krmiv a potravin, ochrany zdraví a welfare zvířat.

Hlavním cílem cross compliance je především obhájení podmínek pro rozvoj udržitelného zemědělství a přiblížení SZP požadavkům společnosti. V Evropě se již delší dobu vedou diskuze o budoucnosti SZP a výši finančních prostředků pro její podporu v dalším období, a veřejnost požaduje, aby zemědělské platby nebyly poskytovány plošně, ale pouze zemědělcům, kteří plní základní pravidla spojená s péčí

---

¹ SZP – Společná zemědělská politika

² CC – cross compliance

o krajinu, produkci zdravých potravin, zdravým životním prostředím a dobrou a citlivou péčí o hospodářská zvířata.

Jaký je ale skutečný důvod zavedení křížové kontroly? Existuje v podstatě jen jeden. Získání argumentů pro veřejnost, která již nechce dávat zemědělcům tolik peněz. Nyní již politik, který obhájí každoroční dotace zemědělců, může říci: „Podívejte se, zavedli jsme zemědělcům cross compliance, kontrolujeme je, zda dodržují některé vybrané paragrafy zákonů, zda dodržují správné zásady zemědělského hospodaření a za to, že tak činí, dostávají dotace. Když zjistíme, že ne, tak zemědělcům dotace zkrátíme nebo dokonce zcela odebereme.“ A co se tím pádem mění pro zemědělce? Pro ty slušné, kteří dodržují zákony a dobře hospodaří s půdou v podstatě nic. „Jen“ jim přibude další kontrola.

Možná, trochu by se měli bát ti zemědělci, kteří o svých problémech vědí, ale neřeší je. Ti pak riskují redukcí nebo ztrátu dotací. Velmi bude záležet na tom, jaký systém pravidel bude nastaven. To je v rukách každého členského státu, tedy i v rukách České republiky. A jaký je systém dnes? Měl by být snadno pochopitelný pro zemědělce i veřejnost, minimálně administrativně náročný a měl by postihovat ty, kteří skutečně nedodržují pravidla hry.

O této dnešní žhavé problematice ví nemnoho z nás, což byl jeden z hlavních podnětů se na cross compliance více zaměřit. Jsem si vědoma toho, že se jedná o velmi obtížnou a zároveň velmi širokou problematiku, a proto jsem se snažila o vystižení základních charakteristik a zachycení základních změn, vyskytujících se na začátku mé práce. Z celé této neustále se rozvíjející obsahové náplni cross compliance se ke konci práce věnuji požadavkům v oblasti krmiv, které jsou zakotvené v SMR³ 11 a které budou implementovány až v roce 2011. V rámci spolupráce s Ministerstvem zemědělství ČR na tomto projektu se práce stala užitečnou pomůckou, jelikož obsahuje výzkum mezi statistickou jednotkou farmářů na Nymbursku. Výzkum se týká informovanosti a využívání cross compliance mezi jednotlivými zemědělci v tomto regionu.

---

³ SMR – Statutory management requirements (Zákonné požadavky na hospodaření)

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíl práce

Obecným cílem teoretické části bakalářské práce je charakterizovat stávající požadavky cross compliance (křížové podmíněnosti) a rovněž shrnout dosavadní vývoj zavádění těchto požadavků, včetně změn týkajících se podmíněnosti od roku 2010.

Díličními cíli mé práce jsou:

- ✓ zhodnocení cross compliance jako hlavní reformy Společné zemědělské politiky, uvedení přesných a jasných informací, objasnění fenoménu z hlediska obecného a dále konkrétnější zaměření na oblast krmiv
- ✓ vyvození kompletního důsledku cross compliance a podání závěrečných shrnutí daných poznatků.

Cílem praktické části je ověřit, popř. vyvrátit hypotézu týkající se mého předpokladu, že „*všichni dotazovaní respondenti (zemědělci) v nymburském regionu využívají, popř. znají politiku podmíněnosti plateb čili cross compliance*“. Cross compliance je systém podmíněnosti plateb, v rámci něhož musí zemědělci dodržovat podmínky dané jak EU, tak legislativou ČR. Z hlediska míry dodržování těchto podmínek se odvíjí výše plateb, které jim budou buď sníženy, nebo úplně odebrány.

Tato práce je určena jak pro širokou veřejnost, které záleží především na správném fungování životního prostředí, zdraví zvířat i rostlin, tak i pro odbornou veřejnost, která má zájem o rozpoznání nových povinností a podmínek, kterým nyní tato veřejnost čelí a čelit bude i v dalších letech.

2.2 Metodika

Zvláštní část bakalářské práce (tzv. empirická část) byla věnována příkladům vlivu cross compliance na konkrétní území. Tím je region Nymburk. Bakalářská práce se opírá o kvantitativní přístup, který se vyznačuje řešením problematiky na povrchu, nikoliv do hloubky. Kvantitativní přístup jsem zvolila, protože ve svém šetření zkoumám širší skupinu zemědělských subjektů a mým cílem není porozumět jednotlivým názorům dotazovaných, ale statisticky zaznamenat většinové a menšinové postoje. Úkolem bylo provést šetření pomocí dotazníků nejen u rozhodujících zemědělských podniků v regionu, ale i u samostatně hospodařících rolníků (SHS).

Cílem tohoto úkolu bylo zjistit, s jakými problémy a povinnostmi se aktuálně musejí tamní zemědělci nejvíce potýkat, nakolik jim jsou v jejich snažení evropské struktury nápomocny či naopak přítěží. Dílčím cílem empirické části byl tedy sběr dat a zmapování stavu zemědělské společnosti v daném regionu. Vybranou statistickou jednotkou byla skupina zemědělských subjektů rozdělena na právnické subjekty a na samostatně hospodařící rolníky. V rámci reprezentativnosti a objektivnosti daného vzorku musel být vybrán počet čítající více než 100 farmářů. Výzkum jsem zaměřila na Nymbursko jednak z důvodu mého bydliště v tomto regionu, a jednak z důvodu absolvování bakalářské praxe spočívající v nymburské regionální zemědělské výrobě. Praxe mi zároveň nabídla kontakty na jednotlivé zemědělce, čímž se má pozice tazatelky výrazně zjednodušila.

K naplnění výše zmíněných cílů jsem použila:

a) *pro teoretickou část:*

- ✓ **studium dokumentace** - dokumenty státní politiky, zákony, úmluvy
- ✓ **studium odborné literatury** – encyklopedie, slovníky, odborné články
- ✓ **analýza** – myšlenkové rozložení obecně zkoumané skutečnosti na konkrétnější
- ✓ **interpretace** – výklad smyslu určité skutečnosti, cílem je porozumět určité podstatě, příčinám, způsobu existence interpretovaného jevu, vykládání problematiky vlastními slovy

b) *pro praktickou část:*

✓ **dotazníkové šetření**

- a) u PPO⁴ rozesílání e-mailů – elektronické dotazování, při kterém dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času a péče a má zároveň soukromí při vyplňování dotazníku, jež může zvýšit upřímnost odpovědí, a mohou být zodpovězeny také důvěrnější otázky
- b) u SHR⁵ osobní návštěva a vyplňování dotazníku – osobní dotazování, které je pružnější než dotazování písemné, jelikož umožňuje přidat pozorování. Dále odpadávají potíže s návratností dotazníků. Jako nestandardizovaný rozhovor se blíží ke kvalitativním metodám, protože zkoumá motivaci respondenta a dává mu prostor pro rozsáhlejší vyjádření.

---

⁴ PPO – podniky právnických osob

⁵ SHR – samostatně hospodařící rolník

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

Rozsáhlá diskuze na téma cross compliance probíhá mimo evropský prostor ve Spojených státech amerických již od 70. let minulého století. Patří sem například autoři C. H. Barnard, G. Whittaker a D. Westenbarger⁶, kteří přispívají svými články do odborného časopisu *Journal of Agricultural Economics*.

Na evropské půdě se problematika cross compliance projevuje od 80. let 20. století, ve snaze integrovat zemědělskou politiku. Zejména výstupy britských autorů Featherstone a Goodwin⁷, Wilson⁸ se ve svých studiích v odborných časopisech *Land Economics* a *Journal of Environmental Management* zabývají vlivy faktorů na zemědělské subjekty, jako jsou dotační systémy a postupně zavádějící reformy.

Podobný charakter takto zkoumané problematiky lze nalézt i u německé autorky Susanne von Münchhausen⁹, která se zabývá cross compliance a jeho dalším vývojem v agrární politice.

V českém prostředí lze nalézt pouze několik studií, které jsou svým zaměřením blízké mé práci. Česká publikace, jejíž cíle ve více směrech odpovídají mé práci, je publikace Ladislava Zemana¹⁰, která se zabývá konkrétními požadavky systému cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv. Obdobně jsou zaměřeny příručky, brožury Mze a bulletinů Asociace soukromého zemědělství, které analyzují vývoj cross compliance a jeho uplatňování mezi jednotlivé zemědělské subjekty do praxe. Tomuto tématu je také věnován sborník z konference pořádané EAAE (European Association of Agricultural Economists)¹¹ v roce 2006, jehož vydavatelem je ČZU.

V textu pracuji s řadou dalších publikací autorů, jež se vztahují k jednotlivým částem tématu práce. (viz seznam použitých zdrojů)

---

⁶ BARNARD, C. H., WHITTAKER G., WESTENBARGER D. Evidence of Capitalization of Direct Government Payments into U.S. *American Journal of Agricultural Economics*, 1977, vol. 79, no. 5, p. 1642-1650.

⁷ FEATHERSTONE, A. M., GOODWIN, B. K. Factors influencing a Farmer's Decision to invest in Long-term Conservation Improvements. *Land Economics*, 1993, no. 1, p. 67-81.

⁸ WILSON, G. Factors Influencing Farmer Participation in the Environmentally Sensitive Areas Scheme. *Journal of Environmental Management*, 1997, no. 50, p. 67-93.

⁹ MÜNCHHAUSEN, Susanne von. *Gemeinsame Agrarpolitik: Cross compliance und Weiterentwicklung von Agrarumweltmaßnahmen: Ergebnisse aus dem gleichnamigen*. Bonn – Bad Godesberg: Bundesamt für Naturschutz, 2009, s. 159 - 280.

¹⁰ ZEMAN, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 12 - 69.

¹¹ EAAE (European Association of Agricultural Economists). *Impacts of Decoupling and cross compliance on agriculture in the Enlarged EU*. Praha: Czech University of Agriculture, 2006, p. 23 – 45.

4. CROSS COMPLIANCE A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA

Evropská politika cross compliance je součástí reformy Společné zemědělské politiky Evropské unie. Byla také námětem v Health Check, tzv. zdravotní prohlídce, která má zefektivnit provádění reformy. Členské státy musí systém cross compliance používat podle prvního pilíře SZP (přímé dotace, příloha I nařízení Rady (ES) č. 1782/2003) i podle druhého pilíře SZP (rozvoj venkova, článek 51 nařízení Rady (ES) č. 1698/2005). Pro financování podpor v oblasti zemědělství a rozvoje venkova jsou určeny dva fondy:

- Evropský zemědělský záruční fond, European Agriculture Quarantee Fund, EAGF (financování přímých plateb a opatření pro tržní regulaci)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, European Agriculture Fund of Rural Development, EAFRD (financování Programu rozvoje venkova)¹²

Cross compliance usiluje o ochranu celospolečenských zájmů, práv jednotlivců a dlouhodobých zájmů evropského zemědělství. Do roku 2005 byly platby v rámci SZP navázány na zemědělskou produkci. Mělo se však za to, že tato vazba deformuje trhy a má negativní dopad na krajinu a životní prostředí, například na znečištění vody z důvodu nárůstu používání pesticidů a hnojiv a na oslabení biologické rozmanitosti. Reforma SZP z roku 2003, která nabyla účinnosti v lednu 2005, si klade za cíl tyto otázky řešit především přerušením vazby mezi platbami v rámci SZP a zemědělskou produkcí (tzv. oddělením = decoupling). „*Rada zavedla podmíněnost jako prvek SZP*“.¹³

Cross compliance je dodatečný nástroj pro přímé platby v rámci Společné zemědělské politiky a má odlišnou podstatu od ostatních nástrojů jako jsou SAPS, Top-Up a LFA. Hlavní funkcí CC má být účinnější ochrana vybraných veřejných zájmů při činnostech dotovaných z veřejných rozpočtů, především z rozpočtu EU.¹⁴

¹² MACHÁLEK, Emil. PĚLUCHA, Martin a kol. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci*. Praha: IREAS, 2008, s. 17.

¹³ RADA EU. *Je podmíněnost jako politika účinná? Zvláštní zpráva č. 8/2008, dle čl. 248, odst. 4, druhého pododstavce smlouvy o ES*, s. 12.

¹⁴ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 2.

4.1 Význam pojmu cross compliance

V souvislosti s členstvím České republiky v Evropské Unii a existující Společnou zemědělskou politikou se setkáváme s celou řadou nových pojmů. Jedním z těchto pojmů je termín cross compliance, který se do češtiny nejčastěji překládá jako “křížový soulad”, “křížová shoda” či “podmíněnost”. Ale ani doslovný překlad příliš nenapoví, co se za výrazem skrývá. Velmi často se zemědělská veřejnost bude setkávat s původním anglickým pojmem, který již v zemědělské dotační politice zdomácněl. V podstatě se jedná o ucelený soubor definovaných zákonných požadavků na hospodaření v zemědělství a s ním spojený systém kontrol, tedy o jakousi podmíněnost plateb. Podle Evropské agentury pro životní prostředí se tímto pojmem rozumí: „*spojení problematiky ochrany životního prostředí a zdraví s problematikou dotační politiky v zemědělství*“.¹⁵ Obecně se jedná o politický nástroj pro zavedení minimálních standardů v oblastech ochrany veřejného zdraví (bezpečnost potravin, krmiv), zdraví a pohody zvířat, zdraví rostlin a v oblasti životního prostředí (ochrana půdy, vod, apod.). Tímto nástrojem je plněn závazek Evropské komise (EK), směřující k začleňování ekologických principů do SZP. Zemědělec, který bude chtít čerpat přímé platby ze společných zdrojů EU, bude muset CC¹⁶ dodržovat.¹⁷

V konečném důsledku to znamená navýšení podpory pro účely ochrany a obnovy ekologické stability zemědělské krajiny a financování programů na zlepšení úrovně péče o hospodářská zvířata. Cross compliance po farmáři vyžaduje naplňování základních ekologických standardů, v opačném případě mu hrozí snížení, či vyloučení ze systému poskytování zemědělských dotací z prostředků přiznaných podle SZP.¹⁸

4.2 Charakteristika cross compliance

Cross compliance bylo poprvé nastíněno jako politický koncept EU v Agendě 2000 – reformě SZP. Tak zvaná horizontální nařízení (nařízení Rady č. 1259/99 a nařízení Rady č. 1782/2003) povolují členským státům podmínit přímé platby splněním určených ekologických podmínek a cílů. V souladu s rozhodnutím o reformě SZP,

¹⁵ *Environmental terminology*. [online]. 2010 [cit. 29. 1. 2010]. Dostupný z: http://glossary.eea.europa.eu/terminology/concept_html?term=cross

¹⁶ CC – cross compliance

¹⁷ MACHÁLEK, Emil. PĚLUCHA, Martin a kol. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky*. Praha: IREAS, 2009, s. 19.

¹⁸ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 3.

učiněným Radou koncem června 2003 v Lucemburku, bude CC povinnou součástí budoucí SZP. CC bude napojeno na systém zemědělských dotací, nezávislých na produkci s tím, že jednotlivá opatření vstupují u původních členských států EU v platnost v letech 2005 až 2007, u nových členských států aplikujících SAPS pak nejpozději v roce 2009 a to jednorázově.¹⁹

Pro členské státy EU je zavedení CC podmíněno zavedením systému jednotné platby na podnik, nazývaného „single payment scheme – SPS“. Nové členské státy EU, včetně ČR uplatňují systém jednotné platby na plochu, nazývané „single area payment scheme – SAPS“. Vzhledem k tomu, že se ČR rozhodla v souladu s legislativou EU prodloužit používání SAPS až do roku 2008, byla tedy zavedena jednotná platba na podnik včetně všech návazných opatření od 1. 1. 2009. Od tohoto data je dodržování úplného systému stanovených standardů CC podmínkou pro vyplácení přímých plateb i v ČR. Principy CC předpokládají soulad environmentálních podmínek a zemědělské dotační politiky. Hlavní funkcí má být účinnější ochrana vybraných veřejných zájmů při činnostech dotovaných z veřejných rozpočtů, především z rozpočtu EU. Zemědělství podnikatelé musí od roku 2009 dodržovat určité požadavky a zároveň se jimi řídit tak, aby se vyvarovali snížení zemědělských dotací, popřípadě vyloučení ze systému poskytování dotací.²⁰

Zemědělské dotace vázané na plochu mají skutečné plošné pokrytí. Ekonomická motivace je silná a evropské podpory postupně začala využívat většina zemědělců. Tzv. přímé platby (evropské SAPS a české dorovnávací příspěvky Top-Up) jsou vypláceny na 82 % zemědělské půdy v ČR. O platby LFA v méně příznivých oblastech žádají dokonce všichni tamější uživatelé travních porostů (tedy na veškeré oprávněné pozemky). V roce 2008 to bylo celkem 20 mld. Kč (SAPS, Top-Up, LFA), které byly poskytnuty za hospodaření na půdě. Zemědělcům v agroenvironmentálním opatření bylo poskytnuto dalších 4 mld. Kč (r. 2008).²¹

---

¹⁹ PĚLUCHA, M. a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS, 2006, s. 22.

²⁰ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 2.

²¹ JAKOBE, Petr. *Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv*. Klatovy: Zemědělská a potravinářská škola. Seminář, září 2009.

Tab. č. 1: Srovnání vybraných nástrojů podle počtu žadatelů a příjemců, územního dopadu a objemu financí v r. 2008.

	zdroj financí	žadatelů	příjemců	tis. ha	mil. Kč
SAPS	EU	23 455	23 250**	3 496	10 743
Top-Up	ČR	23 434	20 014**	2 876	6 489
LFA	80 % EU + 20 % ČR	10 742	10 308**	743	2 674
AEO*	80 % EU + 20 % ČR	14 222	13 676**	1 040	4 026

*údaje za rok 2008

**stav k 30. 1. 2009, kdy ještě nebyly zpracovány všechny žádosti

Zdroj: MZe 2009, SZIF 2008b, 2009, AOPK ČR 2008

4.3 Cíle cross compliance

Cílem cross compliance je především ochrana životního prostředí, zabezpečení zdravotní nezávadnosti potravin, zajištění etického zacházení s hospodářskými zvířaty, zlepšení evidence chovů zvířat a prevence epidemií. Splnění těchto dílčích cílů má zajistit evropskému zemědělství a venkovu podmínky pro další kvalitativní rozvoj. Poskytování dotací je pod silným politickým tlakem. Zrušení dotací a další uvolnění mezinárodního obchodu je prosazováno Světovou obchodní organizací. EU proto usiluje o obhájitelné zdůvodnění dotací.²²

Veřejné výdaje mohou být zdůvodněny ochranou společenského zájmu. Cestou ochrany takového zájmu je právě i cross compliance. Dalším významným cílem této nové politiky je výrazné zohlednění spotřebitele a daňových poplatníků, přičemž farmářům bude ponechána volnost produkovat jednotlivé komodity v závislosti na poptávce a tím reagovat na vývoj trhu. V budoucnu pak bude větší část zemědělských podpor a dotací vyplácena nezávisle na objemu a druhu produkované komodity (tzv. decoupling – oddělení finančních plateb od produkce).²³ Bude-li tedy farmářům ponechána možnost volně vyrábět, bude třeba od nich vyžadovat dodržování podmínek CC. Proto je zapojení zemědělce do systému přímých plateb v rámci SZP dobrovolné. Je ale možné teoreticky uvažovat o případě, kdy se zemědělec těchto plateb vzdá, vystoupí ze systému a zbaví se tím povinnosti plnit standardy CC. Z toho vyplývá, že

²² MACHÁLEK, Emil. PĚLUCHA, Martin a kol. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci*. Praha: IREAS, 2008, s. 14.

²³ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 4.

zajistit soulad s CC bude motivačním faktorem pouze pro ty farmy, u kterých jsou přímé platby vyšší než případné náklady související se zaváděním nových předpisů.²⁴

5. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI²⁵

5.1 Vývoj cross compliance v ČR

2004²⁶

V prvním roce od vstupu do EU je vyžadováno na základě NV č. 243/2004 Sb. jako podmínka pro platbu SAPS²⁷ dodržování tzv. dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) týkajícího se nerušení krajinných prvků.

2005 – 2006

V tomto období je podmínkou SAPS dodržování již 5 standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) obsažených v nařízení vlády č. 144/2005 Sb. a č. 144/2006 Sb.

2007

Podmínky GAEC jsou dotační podmínkou nejen pro přímé platby (SAPS, energetické plodiny, oddělená platba za rajčata, oddělená platba za cukr), ale i dotační podmínkou pro vybrané platby z osy II Programu rozvoje venkova (AEO²⁸, LFA²⁹, zalesňování zemědělské půdy, NATURA 2000 v lesích). Podmínkou pro vyplacení agroenvironmentálních plateb z Programu rozvoje venkova se stávají tzv. minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, definované v nařízení vlády č. 79/2007 Sb.

2008

V tomto roce je situace obdobná jako v roce předcházejícím. Mezi další platby, jejichž podmínkou se stává dodržení podmíněnosti, je zařazena prémie za vyloučení

---

²⁴ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 4.

²⁵ STONAWSKÝ, Pavel. *Požadavky cross compliance, vzdělávací materiál pro účastníky semináře „cross compliance“*. Praha: Ekotoxa, 2009, s. 4 – 6.

²⁶ V období 2004 – 2006 (zkrácené programovací období 2000 – 2006) je dotační podmínkou některých plateb v rámci HRDP dodržování 8 zásad správné zemědělské praxe, z nichž některé jsou totožné s podmínkami dobrého zemědělského a environmentálního stavu, popř. jsou obsahově blízké některým povinným požadavkům na hospodaření.

²⁷ SAPS – single area payment scheme, systém jednotné platby na plochu

²⁸ AEO – agroenvironmentální opatření

²⁹ LFA – méně příznivé oblasti, doplnit, Less favoured areas

vinic a podpora na restrukturalizaci a přeměnu vinic (společná organizace trhu s vínem), tzn., že podmíněnost již není pouze podmínkou přímých plateb a plateb z oblasti rozvoje venkova. Další platbou, u které se vyžaduje dodržení požadavků podmíněnosti (v rozsahu GAEC³⁰), je zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích (nařízení vlády č. 147/2008 Sb.).

2009

V roce 2009 dochází k rozšíření podmíněnosti o tzv. povinné požadavky na hospodaření (SMR³¹) č. 1 až 8. Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin se stávají součástí systému podmíněnosti, což v praxi znamená, že se jejich porušování hodnotí obdobně jako GAEC nebo SMR. Současně dochází k přesnějšímu definování minimálních požadavků novelou nařízení vlády č. 79/2007 Sb. (novela č. 45/2009 Sb., příloha č. 3). Vymezení požadavků podmíněnosti v České republice je shrnuto v přílohách nařízení vlády č. 83/2009 Sb. Toto nařízení obsahuje rovněž postup pro vyhodnocení kontrol podmíněnosti a důsledky porušení podmíněnosti v podobě krácení nebo zamítnutí podpor dotčených podmíněností. Další platbou z osy II Programu rozvoje venkova, u nichž se vyžaduje dodržování podmíněnosti, jsou tzv. lesnicko-environmentální platby (nařízení vlády 53/2009 Sb.).

2010

Od tohoto roku se bude vyžadovat plnění nových podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC). V současné době existuje návrh textu 11 podmínek GAEC, z nichž některé jsou shodné se stávajícími podmínkami. Důvodem ke změně obsahu podmínek GAEC je existence Nařízení Rady (ES) č. 73/2009, ve kterém je rámec pro definování podmínek GAEC na národní úrovni rozšířen.

2011

Součástí podmíněnosti se stanou povinné požadavky na hospodaření č. SMR 9 až 15 týkající se používání přípravků na ochranu rostlin, bezpečnosti potravin a krmiv, veterinárních nálezů a léčiv.

---

³⁰ GAEC – good agriculture and environmental conditions, dobré zemědělské a environmentální podmínky

³¹ SMR – statutory management requirements, zákonné požadavky na hospodaření

2013

Od tohoto roku se začnou uplatňovat zbývající povinné požadavky na hospodaření č. SMR 16 až 18 z oblasti welfare hospodářských zvířat.

5.2 Vývoj cross compliance v EU

Prvopočátky pojmu cross compliance lze spatřovat mimo evropský prostor a to ve Spojených státech amerických. V 70. letech minulého století plnili američtí farmáři jako součást dotačních podmínek požadavky federálních programů na ochranu životního prostředí. V Evropě je historie pojmu spjata se snahou integrovat zemědělskou politiku a politiku na ochranu životního prostředí. Tato snaha po integraci se projevuje postupně od 80. let 20. století.

Další projevy zavádět do praxe principy, které jsou později označovány jako cross compliance, jsou spojovány s jednotlivými reformami společné zemědělské politiky. V rámci první reformy společné zemědělské politiky v roce 1992 (tzv. McSharryho reforma) se objevují environmentální požadavky jako součást zemědělské politiky v podobě tzv. set-aside (tj. půdy vyjmuté z produkce, uvedené do klidu), která neslouží k produkci krmiv a surovin pro výrobu krmiv, ale měla být využívána k různým účelům v ochraně životního prostředí. Přímou vazbu mezi poskytováním dotací a dodržování předpisů na ochranu životního prostředí (tj. princip cross compliance) lze spatřovat jako součást druhé reformy společné zemědělské politiky z roku 1998 označované jako Agenda 2000. V té době platné Nařízení Rady (ES) č. 1259/1999 ve svém článku č. 3 říká, že příjemce přímých plateb je povinen dodržovat environmentální legislativu. Tento článek není nikterak rozveden a ani environmentální legislativa není specifikována, nicméně článek č. 3 položil základy pojmu cross compliance v současné podobě.

Obsah a význam pojmu cross compliance tak, jak ho známe ze současnosti, byl definován a legislativně zakotven jako jeden z prvků třetí reformy společné zemědělské politiky v Nařízení Rady (ES) č. 1782/2003 (články č. 3, 4 a 5 a přílohy č. III a IV). Tento legislativní předpis ukládá příjemcům dodržovat požadavky cross compliance definované tímto předpisem. Na rozdíl od druhé reformy společné zemědělské politiky je již environmentální legislativa definována výčtem evropských nařízeních a směrnic.

Dalším významným mezníkem v zavádění cross compliance je Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, které dělá z cross compliance dotační podmínku i pro vybrané platby osy II Evropského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Mezi tyto platby patří zejména agroenvironmentální opatření a vyrovnávací příspěvek v méně příznivých oblastech (LFA). Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 nařizuje členským státům definovat tzv. minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, které se od roku 2007 stávají součástí cross compliance. V novém programovacím období Evropské unie (2007 – 2013) je obsah pojmu (seznam předpisů a rámec pro definování podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu) vymezen v Nařízení Rady (ES) č. 73/2009.

6. PRÁVNÍ ZÁKLAD CROSS COMPLIANCE

Pojem cross compliance a jeho postavení v reformované Společné zemědělské politice (SZP) je obsažen v Nařízení Rady č. 1782/2003 ze dne 29. září 2003 (články 3 – 9 a v jejích přílohách III a IV), které je základním předpisem týkajícím se reformy SZP. Toto nařízení upravuje nejen vlastní obsah a význam pojmu CC, ale popisuje podmínky jednotlivých přímých plateb včetně SPS platby. Prováděcím předpisem k tomuto nařízení je Nařízení Komise č. 796/2004 ze dne 21. dubna 2004 (články 9, 41 - 48, 65 - 67), které se zabývá zejména kontrolou CC a sankcemi za neplnění požadavků CC a administrativním systémem. Nařízení Rady (ES) č. 73/2009 ze dne 19. 1. 2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce a kterým se mění nařízení (ES) č. 1290/2005, ES č. 247/2006, (ES) č. 378/2007 a zrušuje nařízení (ES) č. 1782/2003. Nařízení Rady (ES) 1698/2005 ze dne 20. září o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). Nařízení vlády č. 83/2009 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování přímých podpor, některých podpor v rámci společné organizace trhu s vínem a některých podpor Programu rozvoje venkova, a o změně některých souvisejících nařízení vlády. Pro hospodaření zemědělských podniků, které plní požadavky CC, je tedy důležitá znalost národních předpisů, ve kterých jsou zakotveny požadavky CC týkající se přímo zemědělského hospodaření.

6.1 Právní aspekty týkající se krmiv

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova:

- ✓ Evropský předpis: NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin – články č. 14, 15, 17, 18, 19 a 20. Dále NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 183/2005, kterým se stanoví požadavky na hygienu krmiv.
- ✓ Předpisy ČR
- ✓ Zákon č. 45/2008 Sb., úplné znění 91/1996 Sb., o krmivech
- ✓ Vyhláška č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech

6.2 Novinky v českém právním řádu³²

Hlavní změny v podmíněnosti týkající se období po roce 2010 vyplývají zejména z návrhu nových podmínek dobrého a zemědělského stavu, které by měly platit od příštího roku, a z přijaté novely zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Tato novela zákona se dotýká provádění podmíněnosti především v oblasti evidence a zákresu krajinných prvků, obnovy travních porostů a kontroly podmíněnosti. Nejvýznamnější změny a úpravy zákona v jednotlivých oblastech jsou následující:

- a) oblast evidence zákresu krajinných prvků:
  - ✓ nové druhy kultur: zalesněná půda, rybník, plocha s rychle rostoucími dřevinami
  - ✓ rozšíření evidence využití půdy o evidenci krajinných prvků
  - ✓ doplnění výčtu krajinných prvků o stromy
- b) oblast kontroly podmíněnosti:
  - ✓ legislativní zakotvení kontrolních orgánů pro kontrolu podmíněnosti a koordinace kontrol
  - ✓ stanovení požadavků na obsah zprávy o kontrole
- c) oblast obnovy travních porostů:

---

³² STONAWSKÝ, Pavel. *Požadavky cross compliance, vzdělávací materiál pro účastníky semináře „cross compliance“*. Praha: Ekotoxa, 2009, s. 7 - 9.

- ✓ novela definuje podmínky obnovy travního porostu, které vycházejí z podmínek pro obnovu travního porostu v rámci agroenvironmentálních opatření dle nařízení vlády č. 79/2007 Sb.
- ✓ podmínkami obnovy travního porostu podle novely zákona o zemědělství jsou nahlášení rozorání travního porostu ministerstvu, zajištění souvislého travního porostu do 31. srpna a zajištění sklizení plodiny k ochraně vzcházejícího porostu (byla-li vyseta)

7. PRVKY CROSS COMPLIANCE

7.1 Zákonné požadavky na hospodaření

Statutory management requirements neboli SMR (čl. 4 a příloha III nařízení Rady (ES) č. 1782/2003) jsou sadou právních předpisů komunitárního práva (práva Evropské unie), které jsou již převážně delší dobu v platnosti. Cross compliance garantuje, že farmář v rámci čerpání zemědělských dotací tyto právní normy beze zbytku dodržuje. V současné době jsou požadavky tvořeny vybranými články 19 ti směrnic a nařízením Evropské unie z následujících oblastí:

- ✓ životní prostředí (SMR 1 - 5)
- ✓ zdraví člověka, zvířat a rostlin (SMR 6 – 15)
- ✓ welfare hospodářských zvířat (SMR 16 – 19)

Jedná se tedy o 5 nařízení, která jsou přímo aplikovatelná a o 14 směrnic, které jsou zakotveny v našich legislativních předpisech. Skupina 19 ti SMR je implementována v České republice od roku 2009.³³

7.2 Dobrý zemědělský a environmentální stav

Druhou složkou CC jsou standardy GAEC – good agricultural and environmental conditions (čl. 5 a příloha IV nařízení Rady (ES) č. 1782/2003). Každý členský stát EU má za povinnost od roku 2004 definovat na národní úrovni standardy GAEC. Stanovení dobrých zemědělských a environmentálních podmínek je od 1. 5. 2004 povinností také pro ČR a od tohoto data je také jejich plnění pro české zemědělce jednou ze základních podmínek pro výplatu přímých plateb. Tento rámec umožňuje členským státům

³³ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 4 – 5.

definovat národní standardy a zohlednit své specifické podmínky v následujících čtyřech oblastech:

- ✓ půdní eroze
- ✓ obsah organické hmoty v půdě
- ✓ půdní struktura
- ✓ minimální úroveň údržby³⁴

V České republice byl GAEC definován jako podmínka pro poskytování přímých plateb (SAPS a TOP-UP) v roce 2004 v Nařízení vlády č. 243/2004. Pro období 2005 – 2006 platí jako podmínka pro poskytování přímých plateb GAEC definovaný v Nařízení vlády č. 144/2005. Obsah dobrého zemědělského a environmentálního stavu v podmínkách České republiky je následující:

- ✓ nerušení krajinných prvků, kterými jsou meze, terasy, skupiny dřevin, stromořadí a travnaté údolnice
- ✓ vyloučení širokořádkových plodin – kukuřice, brambor, řepy, bobu setého, sóji a slunečnice na svažité půdě se sklonitostí nad 12 stupňů
- ✓ zapravení tekutých statkových hnojiv (kejda, močůvka) do půdy nejdéle do 24 hodin po jejich aplikaci na půdě s průměrnou svažitostí nad 3 stupně
- ✓ nepálení rostlinných zbytků³⁵

7.3 Agroenvironmentální opatření (AEO)

Jedná se o minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, které se vztahují na žadatele o dotace v rámci agroenvironmentálních opatření a některých dalších opatření osy II Programu rozvoje venkova (PRV). Již od roku 2007 jsou povinnou podmínkou pro poskytnutí dotace v AEO a jsou zakotveny v Nařízení vlády č. 79/2007 Sb. Kontrolované požadavky vycházejí ze zásad správné zemědělské praxe, které jsou pro zemědělce mimo oblasti zranitelné dusičnany doporučené, pro žadatele o dotace AEO se však stávají povinnými. Jsou stanoveny požadavky v těchto okruzích, vymezených podle zásad správné zemědělské praxe nitrátové směrnice:

- ✓ období zákazu hnojení;
- ✓ omezení aplikace hnojiv na svažitých půdách;

---

³⁴ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 4.

³⁵ Nařízení vlády č. 144/2005 Sb., o stanovování jednotných podmínek na plochu, § 4, odst. č. 3.

- ✓ omezení aplikace hnojiv v blízkosti vod;
- ✓ opatření pro rovnoměrnost aplikace hnojiv;
- ✓ omezení aplikace hnojiv na podmáčených, zaplavených, promrzlých a sněhem pokrytých půdách.³⁶

8. KONTROLA, SANKČNÍ SYSTÉM

Cílem kontroly cross compliance podle Nařízení Komise č. 796/2004 je zjištění, zda dochází v zemědělském hospodaření ke shodě (compliance) s požadavky a standardy tvořící cross compliance či k neshodě (non – compliance). Součástí kontrol CC jsou i kontroly na místě. K výběru žadatelů ke kontrole na místě dochází na základě analýzy rizik. Analýza rizik je metoda výběru žadatelů o finanční podpory ke kontrole na místě, která zohledňuje rizikovost jednotlivých žadatelů a pravděpodobnost výskytu neshody zemědělského hospodaření s vybranými standardy a požadavky CC. Mezi rizikové skupiny žadatelů mohou náležet např. žadatelé žádající o velký objem finančních podpor, žadatelé, kterým byly prokázány neshody v předchozích letech a žadatelé plnící velký počet požadavků CC. Žadatel, který v předchozích letech nedodržel některou z kontrolovaných podmínek, je posuzován jako rizikovější a pravděpodobnost, že bude vybrán znovu, je vyšší. Vliv na výběr ke kontrole má také průběh čerpání podpor v minulosti. Tento rizikový faktor je použit ve všech rizikových analýzách a stanoví se na základě porovnání požadované a skutečně obdržené výše finančních prostředků v porovnání tří po sobě jdoucích období (např. čím vyšší bylo v minulosti snížení platby na základě porušení podmínek, tím vyšší je pravděpodobnost výběru subjektu).³⁷

Dalším způsobem výběru je tzv. náhodný výběr, při němž bude vybráno 20 % žadatelů o finanční podpory. Na základě analýzy rizik je vybráno ke kontrole na místě 80 % žadatelů.³⁸

³⁶CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance: průvodce zemědělce kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2009*. Praha: Mze, 2009, s. 42.

³⁷MISTR, Martin. *Pravidla pro správnou zemědělskou praxi a dodržování zákonných norem pro příjemce dotací*. Praha: Mze, 2009, s. 15.

³⁸CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance: průvodce zemědělce kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2009*. Praha: Mze, 2009, s. 43.

8.1 Způsob a průběh kontroly

Kontrolovány budou všechny fyzické a právnické osoby, které žádají o přímé platby, platby v rámci Programu rozvoje a venkova a jiné platby, pro jejichž poskytnutí je podmínkou plnění standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy. Kontroly provádějí tyto kontrolní organizace: UKZÚZ³⁹, ČPI⁴⁰, ČIŽP⁴¹ a SZIF⁴². Kontroly podmíněnosti jsou prováděny v témže kalendářním roce, ve kterém byly podány žádosti o platby. Kontroly se dělí na:

- 1) **administrativní** - kontroly a ověřování materiálů a dokumentů, které se týkají kontrolované oblasti a žadatele. Pro potřeby kontrol je možno využívat i dálkového průzkumu Země (DPZ). Kontrola na základě DPZ vychází z leteckých a satelitních snímků pořízených v průběhu roku i snímků historických a může být doplněna ověřením stavu pozemku v terénu.
- 2) **kontroly na místě** - ověřování originálních dokladů, chovatelských a pěstebních technologií, postupů a přímých dopadů těchto činností.⁴³

Za provádění kontrol zodpovídají jednotlivé kontrolní orgány. Postup každého kontrolního orgánu je upraven příslušným zákonem, na jehož základě je oprávněn provádět kontroly. Ve všech případech se vedle toho zahájení, průběh a ukončení kontroly řídí kontrolním řádem (Kontrolní řád je stanoven zákonem č. 552/1992 Sb., o státní kontrole, v platném znění, a nařízením Komise (ES) č. 796/2004). Kontrola může být předem ohlášená, pokud tím nebude narušen její účel. Ohlášení může být učiněno v minimální nezbytné lhůtě, která nesmí překročit 14 dní.⁴⁴

Dle statistik Mze (viz tabulka č. 2) patří mezi nejvíce porušované požadavky z jednotlivých oblastí v rámci cross compliance nedostatečná kapacita skladovacích prostor pro dusíkaté látky, zjištění zvířat bez průvodního listu skotu, nedostatečná ochrana podzemních vod a nedostatečná evidence ovcí a koz. Z níže uvedené tabulky vyplývá, že z 1243 kontrolovaných zemědělských subjektů za rok 2009 porušilo dané

³⁹ UKZÚZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

⁴⁰ ČPI - Česká potravinářská inspekce

⁴¹ ČIŽP - Česká inspekce životního prostředí

⁴² SZIF - Státní zemědělský intervenční fond

⁴³ CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance: průvodce zemědělce kontrolou podmíněnosti platby pro rok 2009*. Praha: Mze, 2009, s. 43.

⁴⁴ Nařízení Komise č. 796/2004 Sb., kterým se stanoví prováděcí pravidla pro podmíněnost, čl. 23, odst. č. 1.

podmínky cross compliance 72 zemědělců, přičemž žádná z těchto kontrol nebyla závažného rozsahu.

Tab. č. 2: Počet zpráv dle závažnosti porušení

Období/ porušení	Celkem	Bez Porušení	Zanedbatelné	Malé	Střední	Závažné	Zmařená kontrola
2009	1243	1169	43	20	9	0	2
%	100	94	3,5	1,6	0,7	0	0,2

Zdroj: MZE, Ing. Martin Mistr, PhD., vrchní ředitel sekce environmentální, statistika ke dni 19.11.2009

8.2 Sankce a postihy

Přestupku proti tomuto zákonu se dopustí fyzická osoba tím, že vykonává činnosti bez souhlasu. Dále se za přestupek považuje porušení všech nařízení, která by vedla k porušení bezpečnostních pravidel při krmení zvířat. Podle druhu přestupku lze uložit pokutu až do výše 75 000 Kč. Za správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob se podle závažnosti uloží pokuta pohybující se ve výši až 750 000 Kč. Fyzické osobě, právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může ÚKZÚZ uložit pořádkovou pokutu až do výše 200 000 Kč, pokud zaměstnancům ústavu neumožní po ohlášení vstup do provozů nebo neposkytne potřebné doklady, informace anebo nezbytnou součinnost k nerušenému a rychlému výkonu dozoru.⁴⁵

⁴⁵ JAKOBE, Petr. *Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv*. Klatovy: Zemědělská a potravinářská škola. Seminář, září 2009.

9. VÝROBA A SKLADOVÁNÍ KRMIV

Rozsah této kapitoly bude věnován celkové kvalitě krmiv, která je zvyšována především jejich bezpečností a celou řadou jiných faktorů, dále výrobě a skladování krmiv. Živočišná výroba zaujímá velice důležité místo v zemědělství a zároveň uspokojivé výsledky závisí na širokém používání zdravých a jakostních krmiv. Volný oběh zdravých a bezpečných potravin a krmiv je důležitým aspektem vnitřního trhu a významně přispívá zdraví a spokojenosti občanů, jakož i jejich sociálním a hospodářským zájmům. Na kvalitu, hygienu a zdravotní nezávadnost krmiv jsou dnes proto kladeny stejně vysoké nároky, jako je tomu u potravin.

*„Krmiva a krmné suroviny nesmí představovat nebezpečí pro zdraví zvířat, lidí nebo pro životní prostředí a živočišné produkty získané z těchto zvířat musí být nezávadné a vhodné pro lidskou spotřebu.“*⁴⁶ Bezpečnost potravin živočišného původu začíná právě u zdravotně nezávadných a kvalitních krmiv. Touto problematikou se zabývá tzv. Bílá kniha v kapitole 5 o bezpečnosti potravin s titulem *Nový právní rámec pro krmiva*, ve kterém je řečeno, že: *„Zásady potravinového práva, resp. bezpečnosti potravin by měly platit i pro sektor krmiv“*⁴⁷. Dalším právním předpisem je Nařízení Rady (ES) č. 1782/2003, kde je ve článku 24 uvedeno, že: *„jednotná platba na zemědělský podnik závisí mj. na dodržování norem v oblasti bezpečnosti potravin/bezpečnosti krmiv“* (rozumí se potravinový řetězec, který v sobě zahrnuje rovněž krmivový řetězec). Je tedy důležité, aby si zemědělci uvědomili i pilotní poslání Nařízení evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva.

Krmivy se dle zákona č. 91/1996 rozumí: *„produkty rostlinného nebo živočišného původu a produkty jejich průmyslového zpracování, jakož i organické a anorganické látky jednotlivé (krmné suroviny) nebo ve směsích (krmné směsi), popřípadě s přidáním doplňkových látek, které jsou určeny pro výživu zvířat.“*⁴⁸ Cílem výše zmiňované legislativy je zabezpečit nabídku bezpečných krmiv (potravin) a ochránit tak bezpečnost

⁴⁶ ZEMAN, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 45.

⁴⁷ DOUCHA Tomáš. *Bílá kniha o zdravotní nezávadnosti potravin*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1999, s. 13.

⁴⁸ Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, § 2, odst. č. 1 a.

a zdraví lidí a zvířat. Taktéž je cílem sjednotit požadavky na výrobu krmiv tak, aby byl umožněn bezproblémový volný obchod s těmito produkty v celé Evropě.

9.1 Kvalita krmiv

Za základ právní úpravy kvalitních krmiv je možné brát ustanovení § 3 zákona 91/1996 Sb., o krmivech, která nařizují již při výrobě krmiv dbát na dodržování obsahu a daného účelu doplňkových látek, nepoužívat látky nepovolené nebo neodpovídající podmínkám povolení. Nesmějí být používány zakázané látky a produkty je obsahující, produkty obsahující nežádoucí látky v nepřijatelné míře a produkty s obsahem cizích předmětů a škůdců. Dalším předpisem upravujícím kvalitu krmiv je vyhláška č. 194, kterou se provádí zákon o krmivech. Udává požadavky na jakost krmiv a krmných směsí, mezi něž patří požadavky týkající se vlhkosti, obsahu popela, odrolu granulí a dalších fyzikálních a jakostních znaků.⁴⁹

Kvalita krmiva je ovlivněna řadou faktorů např. doplňkovými látkami, nepovolenými látkami přidávanými úmyslně, metabolity⁵⁰, kontaminací v průběhu skladování, zpracování (např. plísně) nebo přetrvávající z prvovýroby (např. dusičnany, těžké kovy). Krmivo může obsahovat i látky záměrně přidané provozovatelem s cílem zlepšit výživové i jiné vlastnosti krmiva – doplňkové látky, a dále stávající se součástí krmiva nechtěně, resp. nedovoleně, v důsledku nesprávného nakládání nebo kontaminace z vnějšího prostředí, tj. nežádoucí látky a zakázané látky.⁵¹

9.2 Výroba krmiv

Problematika výroby a používání krmiv je z velké části upravována Nařízením Evropského parlamentu a Rady 178/2002, resp. českým zákonem č. 91/1996, o krmivech, a to především v souvislosti s bezpečnou výrobou potravin a zdravím zvířat. Požadavky na používání určitých krmiv ošetřuje na evropské úrovni také Směrnice Rady 82/471/EHS o určitých produktech používaných ve výživě zvířat, a zásady

---

⁴⁹ Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, § 3, odst. a.

⁵⁰ látky, které se v krmné surovině běžně vyskytují, protože jsou jí vlastní, obtížně je lze odstranit a jsou běžnou součástí této suroviny

⁵¹ ZEMAN Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 43.

správné praxe zajišťující odpovídající hygienu krmiv ošetřuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1831/2003. Tuzemský zákon o krmivech do značné míry přejímá požadavky cross compliance, které zpřesňuje a doplňuje. Zahrnuje kompletní řetězec výroby, dovozu, používání, balení, označování, dopravy a uvádění do oběhu krmiv, doplňkových látek a premixů. V České republice je kontrolním orgánem vykovávajícím odborný dozor v oblasti krmiv Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ).

Krmiva jsou nedílnou součástí výroby potravin živočišného původu a výživa a krmení hospodářských zvířat zde sehrává důležitou roli. K zajištění bezpečnosti potravin je nutné sledovat všechna hlediska řetězce výroby potravin jako celek, a to od prvovýroby a výroby krmiv až po prodej nebo dodávky potravin spotřebiteli. Každý článek totiž může mít potenciální dopad na bezpečnost potravin. Velmi důležitým kritériem je zajištění dohledatelnosti krmiv a stanovení podmínek a postupů pro registraci a schvalování provozoven.⁵²

Podniky, které vyrábějí krmiva nebo krmné složky musí spolupracovat s těmi podniky, které chovají zvířata a producenty živočišných výrobků na identifikaci případných možných rizik a stanovení výše rizika na zdraví spotřebitele. Taková spolupráce umožní vytvoření a funkční činnost managementu pro případné řízení rizik a způsoby bezpečného krmení.⁵³

Za výrobu krmiv a krmných složek jsou odpovědni všichni, kdo se podílejí na krmivovém řetězci, včetně zemědělců, výrobců krmných složek, krmných směsí, atd. Každý, kdo se podílí na krmivovém řetězci je odpovědný za všechny činnosti, které spadají pod jeho přímou kontrolu, včetně dodržování požadavků příslušných právních předpisů. Krmiva a krmné složky by neměly být vyráběny v provozech a zařízeních, kde by nevhodné postupy mohly ohrozit jejich bezpečnost a poškodit zdraví spotřebitelů.⁵⁴

---

⁵² JAKOBE, Petr. *Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv*. Klatovy: Zemědělská a potravinářská škola. Seminář, září 2009.

⁵³ FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 3.

⁵⁴ FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 5.

9.2.1 Provozy

Požadavky na budovy a zařízení jsou formulovány v souladu s požadavky v nařízení Evropského parlamentu č. 183/2005 (ES) o hygieně krmiv. Pracovní operace, které probíhají v těchto výrobních prostorách, by měly rovněž minimalizovat kontaminaci krmiv. Voda používaná ve výrobních krmiv má splňovat hygienické standardy a kvalitu vhodnou pro zvířata. Nádrže, kohoutky a ostatní zařízení má být z vhodného materiálu, který nezpůsobí nežádoucí kontaminaci. Odpadní voda, odpad a dešťová voda se odstraňují způsobem, který vylučuje kontaminaci zařízení, krmiv a krmných složek. Všechna výrobní zařízení jako jsou například VKS⁵⁵ mají být udržovány v čistotě a bez výskytu škůdců. Zařízení přicházející do styku se suchými krmivy nebo krmnými složkami by mělo být po mokřím čistícím procesu vysušeno. Zvláštní pozornost je třeba věnovat procesu čištění při používání mokřích a vlhkých krmiv a krmných složek, aby se zabránilo rozvoji plísní a bakterií.⁵⁶

9.3 HACCP - Hazard Analysis of Critical Control Points

Analýza rizik a kritických kontrolních bodů (HACCP) je mezinárodní systém rozhodujících bodů pro ovládání nebezpečí na základě analýzy. Lze říci, že jde o jakýsi systém preventivních opatření, která slouží k zajištění zdravotní nezávadnosti potravin a krmiv během všech činností souvisejících s výrobou, zpracováním, skladováním, manipulací, přepravou a prodejem konečnému spotřebiteli. Jelikož je nezbytné aplikovat systém HACCP do celého potravního řetězce, ukládá současná legislativa (nařízení ES 852/2004) povinnost zavedení Systému kritických bodů všem provozovatelům potravinářských a krmivářských podniků.

Účelem tohoto systému je:

- ✓ plnit zákonné požadavky na zdravotní nezávadnost krmiv
- ✓ vytvořit systém zajišťující ovládání nebezpečí významných porušení zdravotní nezávadnosti krmiv
- ✓ stanovit pravidla pro kontrolu kritických bodů ve výrobě, včetně včasného a správného uplatnění
- ✓ nápravných opatření a tím dosažení zvládnutého stavu

---

⁵⁵ Výrobna krmných směsí

⁵⁶ FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 5.

- ✓ vytvořit ve výrobním procesu takové podmínky aby:
  - nedocházelo k nákupu zdravotně závadných surovin, nebo obalového materiálu
  - kontaminace při zpracování surovin byla omezena na minimum, popřípadě zcela vyloučena, a tak se předcházelo jejich zkáze a nebylo ohrožováno zdraví spotřebitelů
  - vyrobené krmivo bylo bezpečné pro zdraví zvířat určených k produkci potravin.⁵⁷

Obecně může vzniknout nebezpečí nedostatečnou kontrolou vstupních surovin, při nevhodné manipulaci, nevhodným skladováním, při nedůsledném dodržování technologických, pracovních a hygienických postupů, při vyskladňování (např. křížovou kontaminací) nebo při dopravě (dodržování Sanitačního řádu, zejména čistících režimů, nevhodný předchozí náklad).⁵⁸

V rámci postupů vedoucích k zajištění bezpečnosti potravin pro lidský konzum, by měly být používány zásady dobré agronomické praxe ve všech stádiích produkce v zemědělském podniku – pastva, výroba zrnin a píce – tedy krmiv a krmných složek používaných ke krmení zvířat produkujících potraviny. Tři způsoby kontaminace představují rizika ve většině stádií zemědělské produkce krmiv a krmných složek, a to fyzikální nebezpečí (přítomnost cizích předmětů – prach, písek, úlomky stébel, apod.), chemické nebezpečí (kontaminace krmné směsi, obsah nežádoucích látek – olovo, arzén) a biologické nebezpečí (obsahu semen svízele, přítomnost škůdců, přítomnost bakterií – salmonela, přítomnost plísní, obsah škodlivých nečistot – semen, plodů a plevelů).⁵⁹

9.4 Skladování krmiv

Problematika týkající se skladování krmiv je zakotvena v zákoně č. 91/96 Sb., o krmivech a v zákoně č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech. Zemědělské komodity jako sezónní produkt jsou

⁵⁷ ZEMAN Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 43.

⁵⁸ HARAŽIM Jirí: Bezpečná krmiva. *Krmivářství*, březen 2009, č. 3, s. 8 – 10.

⁵⁹ ZENAM, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 46.

spotřebovávány průběžně. Musí proto být skladovány od sklizně až po použití ke zpracování na finální výrobky, popřípadě k přímé spotřebě. Ať už je důvodem skladování lepší cena nebo zužitkování sklizeného produktu v rámci vlastního podniku, je třeba zajistit takové podmínky, které neznehodnotí prostředky vynaložené na jeho výrobu. Komodity je třeba ukládat v odpovídající kvalitě, zajistit téměř nulový výskyt škodlivých organismů a během celé doby skladování udržet takové podmínky, které těmto organismům neprospívají.⁶⁰

Skladování se definuje jako ukládání zboží do určených, předem k tomuto účelu připravených a ošetřených prostor, kde je zabezpečeno udržení jakosti zboží a jeho hmotnosti.⁶¹

9.4.1 Obecné požadavky

Skladovací prostory musí umožnit skladování různých druhů krmiv (krmných surovin) včetně možnosti jejich identifikace v průběhu skladování, zabezpečit u suchých krmiv skladování v suchu a jejich uchování v požadované jakosti. Krmivo musí být skladováno odděleně od chemických látek a jiných produktů zakázaných jako krmivo pro zvířata. Osivo musí být řádně skladováno tak, aby nebylo přístupné zvířatům. Medikované krmivo a nemedikované krmivo určené pro různé kategorie nebo druhy zvířat musí být skladováno tak, aby se snížilo riziko krmení zvířat, kterým není určeno. Zvláštní skladovací prostory jsou také pro skladování premixů a doplňkových látek. Veterinární přípravky musí být rovněž uskladněny v uzamykatelné místnosti.⁶²

Skladování je možné provádět pouze ve skladech a zařízeních k tomu určených. Sklad musí být zkonstruován z trvanlivých materiálů a chráněný proti ptactvu a hlodavcům. Prostory určené ke skladování musí být čisté, suché, snadno větratelné, prosté plísní, škůdců a cizích pachů. Nelze skladovat společně s látkami a předměty, jejichž přítomnost může zhoršit jejich jakost (např. aromatické či páchnoucí látky). Zásoby musí být dostatečně chráněny před nepříznivými atmosférickými vlivy. Střechy musí být v bezvadném stavu, okna zasklená a vždy vybavená ochrannými sítěmi, přímé

---

⁶⁰ ZENAM, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 46.

⁶¹ SKOPAL, Luboš: Manipulace s krmivem a jejich skladování. *Náš chov*, 2009, č. 10, s. 82 - 85.

⁶² SKOPAL, Luboš: Manipulace s krmivem a jejich skladování. *Náš chov*, 2009, č. 10, s. 82 - 85.

sluneční paprsky nesmí dopadat na skladované zásoby. V případech, kdy nejsou stěny s dostatečnou tepelnou a vlhkostní izolací, musí být skladovací prostor oddělen od stěn. Skladové prostory musí být vybaveny pro oddělené uložení partií různých jakostí a účelů použití. Ve skladech se nesmí vyskytovat místa nedostupná a nepřehledná, která mohou vést k rozšiřování škůdců. Konstrukce skladů musí umožňovat pravidelné odstraňování prachu, dezinfekci, deratizaci a pravidelnou kontrolu jakosti. Při provedení deratizace musí být stanoven plánek nástrah a označená místa nástrahy, která by měla být krytá. Sklad musí být vybaven odpovídající technologií k uchování jakosti a zabránění ztrátám.⁶³

9.4.2 Proces skladování

Před naskladněním musí být sklad řádně vyčištěný a asanovaný (minimálně jedenkrát ročně). Dodávky do skladů musí být zdravé, bez škůdců, závadných pachů, nesmí obsahovat plíseň. Všechny tyto parametry ovlivňují jak vlastní skladování, tak možnosti prodeje a využití zboží. Během celého procesu skladování se sledují teploty, pachy, výskyt skladištních škůdců. Při zjištění některé závady se ihned musí provádět nápravné opatření. Ve skladu musí být určen pro zboží v obalech způsob ukládání včetně vrstvení obalů a palet. Musí být zabezpečena přístupnost ke skladovanému zboží. Jednotlivé druhy zboží a zásilek ve skladu musí být označeny. U zboží musí být zřetelně označení jeho užití. U zboží v obalech musí být určeno, jak se ukládají a likvidují obaly. Stanovené jakostní znaky s evidencí v jednotlivých částech procesu skladování musí být průkazné a výsledovatelné. Jakostní znaky a jejich hodnoty jsou zpravidla stanoveny dle smluvních podmínek a účelu užití, s přihlédnutím k platným technickým normám.⁶⁴

Je nutné dále dodržovat pravidla správné praxe při skladování krmiv, kdy musí provozovatel uvést např.:

- ✓ název skladu a provozu, ve kterém je sklad umístěn,
- ✓ druh krmiv (krmných surovin), které budou umístěny v jednotlivých skladech,
- ✓ způsob skladování v jednotlivých skladech,
- ✓ způsob kontroly jakosti při příjmu, vedení evidence o příjmu⁶⁵

⁶³ SKOPAL, Luboš: Manipulace s krmivými a jejich skladování. *Náš chov*, 2009, č. 10, s. 82 - 85.

⁶⁴ SKOPAL, Luboš: Manipulace s krmivými a jejich skladování. *Náš chov*, 2009, č. 10, s. 82 - 85.

⁶⁵ KOLOMAZNÍK, Jiří. *Správná výrobní praxe pro skladování zrnin a olejnin*. Praha: Mze, 2006, s. 14.

10. ČINNOSTI A POVINNOSTI KRMIVÁŘSKÝCH PODNIKŮ

Tato kapitola se týká povinností a činností provozovatelů krmivářských podniků, jenž musí dodržovat a dbát na následující právní předpisy: Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, konkr. v čl. 17, 18 a 20. Dále musí brát všichni provozovatelé krmivářských podniků v potaz také zákon č. 45/2008, úplné znění 91/1996 Sb., o krmivech.

„Krmivářským podnikem se rozumí soukromý nebo veřejný podnik, ziskový nebo neziskový, který vykonává činnost související s produkcí, výrobou, zpracováním, skladováním, přepravou nebo distribucí krmiv, včetně výrobce, který vyrábí, zpracovává nebo skladuje krmivo určené ke krmení zvířat na svém vlastním hospodářství.“⁶⁶ Nejedná se tedy pouze o klasickou výrobu krmiv, ale i o zemědělský podnik, který vyrábí krmiva pro svá hospodářská zvířata.

„Provozovatelem krmivářského podniku je fyzická nebo právnická osoba, která odpovídá za plnění požadavků vycházejících z příslušné legislativy v krmivářském podniku, který řídí.“⁶⁷ Provozovatelé krmivářských podniků ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce zajistí v podnicích, které řídí, aby krmiva splňovaly požadavky potravinového práva. Členské státy dále zajišťují dodržování těchto práv a zároveň sledují a ověřují, zda provozovatelé krmivářských podniků tyto požadavky potravinového práva řádně dodržují. Členské státy rovněž stanoví pravidla pro opatření a sankce použitelné při porušení potravinového práva a právních předpisů týkajících se krmiv. Tato opatření a tyto sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. Při krmení zvířat určených k produkci potravin musí zemědělci přijmout opatření a postupy pro udržení rizika biologické, chemické a fyzikální kontaminace krmiva, zvířat a živočišných produktů na co nejnižší přiměřené dosažitelné úrovni.⁶⁸

10.1 Povinnost registrace

Podle čl. 11 Nařízení o hygieně krmiv č. 183/2005 musí podléhat každý provozovatel krmivářského podniku registraci, kterou provádí kontrolní orgán. Každý

⁶⁶ ZEMAN, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 33.

⁶⁷ ZEMAN, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 33.

⁶⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 178/2002 Sb., kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, čl. 17.

provozovatel má přiděleno identifikační číslo, případně registrační číslo provozovny krmivářského podniku. Kontrolní orgán však může registraci zrušit, jestliže např:

- ✓ se ukáže, že provoz neplnil podmínky platné pro jeho činnost po dobu jednoho roku,
- ✓ zjistí vážné nedostatky nebo musel opakovaně zastavit produkci v provozu a provozovatel krmivářského podniku stále není schopen poskytnout přiměřené záruky ohledně budoucí produkce.⁶⁹

10.2 Princip sledovatelnosti

Nařízení č. 178/2002 a Nařízení č. 183/2005 (potažmo i zákon o krmivech) zavádí systém plné sledovatelnosti, což je systém umožňující najít a vysledovat ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce krmivo, hospodářské zvíře nebo látku, která je určena k přimísení do krmiva, nebo u níž se očekává, že takto přimíšena bude. Ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce je nutné zajistit sledovatelnost potravin, krmiv, zvířat určených k produkci potravin. Provozovatelé krmivářských podniků musí být schopni identifikovat každou osobu, která jim dodala potravinu, krmivo, hospodářské zvíře nebo jakoukoliv látku, která je určena k přimísení do krmiva. Za tímto účelem zavedou tito provozovatelé systémy a postupy, které umožní, aby tyto informace byly na požádání poskytnuty příslušným orgánům. Provozovatelé krmivářských podniků zavedou systémy a postupy umožňující identifikovat podniky, kterým byly dodány jejich výrobky.⁷⁰

10.3 Princip dohledatelnosti

Dohledatelnost produktu u krmiv a krmných složek, včetně doplňkových látek, by měla být zajištěna přesným uchováváním záznamů o krmivech a krmných složkách, umožňující včasné a účinné stažení nebo pozastavení produktu v případě, že je znám nebo by mohl vzniknout nežádoucí účinek na zdraví spotřebitele. Záznamy by měly být uchovávány tak, aby byly okamžitě použitelné a týkaly se produkce, dodávání a užití krmiv a krmných složek, aby usnadnily okamžité dohledání krmiva a krmných složek

---

⁶⁹ Nařízení Evropského parlamentu č. 183/2005 Sb., kterým se stanoví požadavky na hygienu krmiv, čl. 11, odst. a.

⁷⁰ KOUCKÝ, Milan a kol. *Metodika správné chovatelské praxe při krmení hospodářských zvířat*. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2007, s. 15.

přímo u původního zdroje a jejich následné dohledání u dalších příjemců, jsou-li tito známi, v případě, že dojde nebo je-li podezření na ohrožení zdraví lidí.⁷¹

10.4 Kontrola

Výrobci krmiv a krmných složek by měly provádět vlastní kontrolu k zabezpečení souladu s požadovanými standardy pro výrobu, skladování a přepravu. Je rovněž nezbytné, aby byla zavedena kontrola zajišťující, že krmiva a krmné složky jsou vyráběny, dodávány a používány takovým způsobem, aby potraviny živočišného původu pro lidskou spotřebu byly bezpečné a vhodné k těmto účelům. Monitoring krmiv a krmných složek, prováděný příslušnými kontrolními orgány, by měl zahrnovat kontrolu, vzorkování a analýzy za účelem zjištění nadlimitních hodnot nežádoucích látek.⁷²

10.5 Pravidla správné výrobní praxe

Nařízení č. 183/2005, o hygieně krmiv ukládá všem provozovatelům krmivářských podniků povinnost sledovat, řídit a korigovat přítomnost salmonel v krmivech. Způsob řízení tohoto rizika pak upravuje pro prvovýrobce Příloha č. I a III, a pro výrobce, kteří uvádějí krmiva do oběhu čl. 6 a Příloha č. II výše uvedeného nařízení. Tyto pravidla správné výrobní praxe výroby krmných směsí (zejména pro drůbež), která omezí riziko výskytu salmonel, by měli dodržovat všichni výrobci krmiv. Tato správná praxe vychází ze zásad kontroly vstupních surovin. Správná praxe ve výrobě krmiv zahrnuje provádění opatření, jako jsou např.:

- ✓ průběžné hodnocení dodavatelů surovin (př: vyžadováním certifikátů, že dodaná surovina je prostá salmonel, případně laboratorní kontrola obsahu salmonel u dodaných surovin)
- ✓ dodržování zásad skladování
- ✓ průběžné čištění technologie (zejména příjmového koše a kondensátu pod chladičem granulí)

---

⁷¹ FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 3.

⁷² FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 6.

- ✓ tepelné ošetření (např. prostřednictvím granulace a pravidelné čištění přepravníků)⁷³

Odpovědnost výrobce krmné směsi pak končí předáním krmné směsi prosté salmonel chovateli. Společným úsilím všech provozovatelů krmivářských podniků v potravním řetězci by měla být tedy taková výroba živočišných produktů zcela prostá salmonel.⁷⁴

---

⁷³ FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 7.

⁷⁴ *Správná praxe a prvovýroba*. [online]. 2010 [cit. 27. 1. 2010]. Dostupný z: <http://www.bezpecna-krmiva.cz/index.php?id=39>.

11. ZEMĚDĚLSKÁ VÝROBA NA NYMBURSKU

Nymbursko se rozkládá ve východní části Středočeského kraje v Polabské nížině. Polabí, jako zlatý pruh země české, zůstalo i v současné době tradiční zemědělskou oblastí, a to včetně zpracovatelského průmyslu. Zemědělství především ve spojení s potravinářskou výrobou může do budoucna hrát pro region klíčovou roli. Pro příhodnou polohu bylo Nymbursko v minulosti ryze zemědělskou oblastí, proto v regionu převažuje úrodná půda. Dnes se od zemědělské výroby upouští a do popředí se dostává sektor průmyslu a služeb.

Nejvyšší podíl zemědělské půdy z celkové rozlohy půdy je právě v regionu Nymburk a je o něco větší (84 %) než je republikový průměr (72 %).⁷⁵ Je to jedna z nejurodnějších částí Středočeského kraje a zároveň spadá do nížinného zemědělství. Poloha v nížině umožňuje velkou rozmanitost zemědělských výrobních typů, mezi něž patří především typ bramborářský, řepařský, kukuřičný a obilnářský, který zde jednoznačně převládá. Tudíž tento region vyniká rostlinnou výrobou, především pěstováním pšenice, ječmene, cukrovky, ale také pěstováním ovoce, zeleniny a květin.⁷⁶

Obrázek č. 1: nymburský region

Zdroj: http://www.trasovnik.cz/k_stcech/nymburk/nymburk.asp#prir

V rámci Středočeského kraje má nymburské zemědělství důležitý význam z hlediska intenzity zemědělské výroby. Ve srovnání se všemi kraji České republiky je celkově ve Středočeském kraji nejvíce pracujících zaměstnanců v zemědělství. K

⁷⁵ *Statistická ročenka Středočeského kraje 2009*. [online]. 2010 [cit. 27. 2. 2010]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/kapitola/201011-09-2009-14>.

⁷⁶ *Okresy České republiky*. [online]. 2010 [cit. 3. 3. 2010]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1303-09>.

31. 12. 2009 pracovalo v zemědělství a lesnictví v nymburském regionu celkem 1461 osob, což je 6,9 % z 21 165 ekonomicky aktivních subjektů.⁷⁷ Největší podíl z pracujících v zemědělství se nachází ve věkové skupině 45 až 54 let. Naopak nejmenší podíl z pracujících v zemědělství se nachází ve věkové skupině do 24 let.⁷⁸ Při pokračování tohoto trendu lze počítat s brzkým nedostatkem pracovních sil v primárním sektoru. Důvodem nezájmu o zaměstnání v zemědělství je pravděpodobně nízké platové ohodnocení, často velká fyzická náročnost práce a její malá sociální prestiž. Mladí lidé dnes nemají zájem o práci v zemědělství a obzvláště větší zemědělské podniky budou pravděpodobně těžko shánět kvalifikovanou pracovní sílu.

Zemědělství na území tohoto regionu, stejně tak jako kdekoli jinde, je výsledkem dlouhodobého vývoje, kdy po roce 1989 dochází k privatizaci velkých státních zemědělských organizací a k zeštíhlení obhospodařovaných zemědělských ploch. Vývoj velikostní struktury je nejednoznačný a komplexní. Během 90. let probíhala živelná restrukturalizace – rozpad velkých podniků z období tzv. reálného socialismu, a to státních statků i jednotných zemědělských družstev. Projevilo se to nárůstem počtu podniků ve všech velikostních třídách až do 500 ha. Zřetelný, i když ne přímočarý pokles počtu nejmenších podniků do 10 ha v letech 2004 – 2007 může být důsledkem zavedení systému přímých plateb na plochu se vstupem do EU. Vzhledem k administrativním nárokům je totiž čerpání „evropských“ zemědělských subvencí výhodnější pro větší ekonomické jednotky (žadatele, jimiž mohou být i nájemci půdy).

Tab. č. 3: Počet podniků v jednotlivých velikostních třídách v nymburském regionu

rok/výměra ha	0 - 4,99	5 - 9,99	10 - 49,99	50 - 99,99	100 - 499,99	500 a více	celkem
1995	98	50	129	26	34	36	373
2001	118	54	134	28	39	34	407
2005	116	52	132	32	48	33	413
2007	109	47	129	34	49	33	401
2008	114	48	134	31	39	34	400

Zdroj: ČSÚ

⁷⁷ *Statistická ročenka Středočeského kraje 2009*. [online]. 2010 [cit. 27. 2. 2010]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/kapitola/201011-09-2009-14>.

⁷⁸ *Okresy České republiky*. [online]. 2010 [cit. 3. 3. 2010]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1303-09>.

Výměra zemědělské půdy v regionu Nymburk k 31. 12. 2009 činila 59 218 ha. Lesní pozemky jsou zastoupeny méně než zastavěné plochy, které zaujímají plochu 14 843 ha. Informace o využití pozemků v nymburském regionu blíže podává tabulka č. 4.

Tab. č. 4: Úhrnné hodnoty pozemků (kultur) k 31. 12. 2009 v regionu Nymburk (v hektarech)

Orná půda	54477
Chmelnice	0
Vinice	2
Zahrady	1675
Ovocné sady	766
Trvalé travní porosty	2298
Zemědělská půda	59218
Lesní půda	14834
Vodní plochy	1821
Zastavěné plochy	1873
Ostatní plochy	7270
Celková výměra území	85016

Zdroj: ČUZK

Ze zastoupených výrobních zemědělských podoblastí dominuje především podoblast řepařská, kde Ř1 zahrnuje území v teplém mírném vlhkém klimatu s převahou nejproduktivnějších řepařských půd – černozemě a hnědozemě. Splňuje optimální předpoklady pro pěstování cukrovky, kvalitní potravinářské pšenice, sladovnického ječmene a všech druhů zeleniny. Ř2 zahrnuje území v teplém a vlhkém klimatu s převahou černozemě v rovinném terénu. Pěstitelské předpoklady podobné jako v Ř1. Ř3 zahrnuje území v teplém, mírně suchém až mírně teplém klimatu s průměrným zastoupením nejproduktivnějších řepařských půd s převahou rovinného terénu. Pěstitelské předpoklady jsou průměrné pro většinu plodin.

Tab. č. 5: Rozčlenění orné a zemědělské půdy v regionu Nymburk do výrobních podoblastí k 31. 12. 2009

ha	oblast			celkem
	R1	R2	R3	
orná půda	10495	40939	3043	54477
zemědělská půda	11139	44364	3716	59219

Zdroj: ČUZK

12. VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

V období leden až únor 2010 bylo provedeno dotazníkové šetření u subjektů podnikajících v zemědělství v regionu Nymburk. Cílem tohoto dotazníkového šetření bylo zjistit, jak se projevil systém podmíněnosti plateb od jeho zavedení v České republice v roce 2009. Zda byl pro zemědělce přínosem nebo naopak komplikací. Jaké změny museli prodělat v souvislosti s implementací cross compliance. Avšak jedním z nejdůležitějších průzkumů této zemědělské společnosti bylo zjistit, ověřit a popř. vyvrátit hypotézu, týkající se využívání a znalosti cross compliance u všech dotazovaných respondentů v nymburském regionu.

Celkem bylo osloveno všech 47 podnikajících subjektů právnických osob (PPO), u nichž jsem použila metodu elektronického dotazování (rozesílání emailů). Bohužel pouze 16 PPO bylo ochotno dotazník vyplnit a také tak učinilo. Dotazník byl vyplňován i se samostatně hospodařícími rolníky (SHR) v regionu Nymburk, jejichž počet je 371 osob. Zde se mi již nepodařilo oslovit všechny subjekty, protože někteří z nich nebyli k zastížení. Byla zvolena metoda osobního dotazování, jelikož tyto osoby nemají emailové schránky a metoda telefonického rozhovoru je dle mého názoru pro tento výzkum irelevantní. Z podniků fyzických osob (PFO) se mi podařilo získat odpovědi od všech dotazovaných 142 respondentů.

1. otázka: Jaké je zaměření Vaší výroby?

Tab. č. 6: Zaměření výroby u PPO a PFO

	PPO		PFO	
	abs.	rel [%]	abs.	rel [%]
rostlinná	3	18,75	63	44,36
živočišná	2	12,5	0	0
kombinace	11	68,75	79	55,64

Z tab. 6 vyplývá, že většina subjektů podnikajících v zemědělství v regionu Nymburk má kombinované zaměření výroby. To znamená, že se zabývá jak rostlinnou, tak živočišnou výrobou. Jelikož se nymburský region nachází v úrodném Polabí, není divu, že převažuje výroba rostlinná nad živočišnou. Hlavními produkty rostlinné výroby jsou pšenice, ječmen, cukrovka, ale také různé druhy zeleniny. Zde je třeba poznamenat, že velká část rostlinné produkce je využívána zpět v produkci živočišné ve formě krmiv.

Žádný ze subjektů PFO se nezabývá jen živočišnou výrobou, protože živočišná výroba je spjata zároveň i s rostlinnou, tudíž se od samotné živočišné výroby u PFO upouští. Živočišná výroba je u PPO zaměřena na chov hovězího dobytka bez tržní produkce mléka, ale můžeme se setkat i s chovem prasat.

2. otázka: Jaká byla výměra obhospodařované půdy v letech 2007 a 2009?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda-li se plocha obhospodařované půdy zvětšuje či zmenšuje. Tabulka č. 7 udává změny pouze u PPO, jelikož u PFO nedošlo v daných letech ke změně ve výměře obhospodařované plochy. V rámci osobních dotazníků bylo u všech těchto SHR zmíněno, že je pro ně nemožné dosáhnout na koupi dalších pozemků. Odvolávali se (spíše stěžovali) na novelu zákona umožňující zahraničním subjektům skupování české půdy. Jedná se především o možnost nákupu státní privatizované půdy cizincům.

Tab. č. 7: Výměra obhospodařované půdy v letech 2007 a 2009 u PPO.

PPO	2007	2009
	výměra [ha]	výměra [ha]
A	1100	1150
B	870	890
C	820	800
D	1005	977
E	1010	1040
F	810	798
G	1227	1202
H	879	900
CH	958	967
I	912	890
J	995	980
K	875	875
L	1133	1109
M	920	920
N	790	800
O	845	815

U 6 ti dotazovaných PPO došlo ke zvýšení obhospodařované plochy, u 8 zemědělských právnických subjektů došlo ke snížení obhospodařované zemědělské půdy a u zbývajících 2 PPO nedošlo k žádné změně. Nejednalo se v žádném případě o změny významné, proto nelze ze zjištěných údajů vyčíst konkrétní jednoznačný trend.

3. otázka: Jaký byl počet zaměstnanců na Vaší farmě v roce 2003 a 2009?

Tab. č. 8: Počty zaměstnanců u PPO v letech 2003 a 2009.

PPO	2003	2009
A	94	90
B	34	34
C	25	22
D	57	56
E	100	150
F	34	26
G	110	115
H	27	24
CH	28	27
I	31	28
J	19	23
K	14	12
L	41	42
M	34	34
N	7	4
O	28	29

Ze 142 dotazovaných samostatně hospodařících rolníků pouze deset odpovědělo, že na jejich farmě v roce 2003 nepracoval ani jeden zaměstnanec a v roce 2009 museli najmout 4 nové pracovní síly, jelikož rozšiřovali svou výrobu o nové kusy dobytka. U ostatních SHR je počet zaměstnanců nulový z důvodu větší finanční zátěže. Na svých pozemcích pracují sami, většinou s dobrovolnou pomocí členů rodiny.

Vývoj počtu zaměstnanců u PPO je znázorněn v tabulce č. 8, ve které dochází k nepatrným a u některých subjektů dokonce ke konstantním změnám. V rámci souvislosti s tabulkou č. 7 je patrné, že u podniků s větší výměrou obhospodařované zemědělské plochy pochopitelně pracuje větší počet zaměstnanců než u podniků s menší výměrou.

4. otázka: Žádáte o dotace na přímé platby, u kterých Vám stát stanovuje od roku 2009 nové podmínky, tzv. cross compliance (křížová shoda či podmíněnost)?

Ze 142 samostatně hospodařících rolníků 69 odpovědělo, že o tomto pojmu cross compliance v životě neslyšelo a zároveň se těchto 69 SHR dozvědělo o nové možnosti čerpání dotací právě prostřednictvím tohoto výzkumu. Celkem 29 SHR ze 142 odmítlo

čerpání těchto dotací z důvodu častých byrokratických kontrol spojených s dodržování dalších podmínek týkajících se udržování dobrého zemědělského a environmentálního stavu přírody a welfare zvířat. Ostatních 44 SHR cross compliance od roku 2009 aplikují do praxe. U PPO využívají politiku podmíněnosti všechny dotazované subjekty.

5. otázka: Z jakého zdroje čerpáte informace o dotační politice, týkající se cross compliance?

V této otázce nebyl výrazný rozdíl mezi PPO a PFO (které používají systém podmíněnosti). Nejfrekventovanějším zdrojem informací je Mze, Zemědělská agentura Nymburk a Okresní agrární komora. Tyto instituce zprostředkovávají zemědělcům informace pomocí různých seminářů, školení a propagačních materiálů, mezi něž patří zejména brožury, manuály a příručky. Každý region, i nymburský, má pověřenou, speciálně proškolenou osobu, která odpovídá na dotazy zemědělským subjektům a je schopna jim jakkoliv pomoci při nepochopení zavádění cross compliance do praxe. Dalšími využívanými institucemi mezi farmáři patří Státní zemědělský intervenční fond, Zemědělská správa Nymburk a Asociace soukromých zemědělců. Mezi méně využívané zdroje u PFO patří internetové portály týkající se agroporadenství, které PPO využívají běžně. Jak je vidět internet samostatně hospodařícím rolníkům způsobuje značné problémy v komunikaci s okolním světem. Nepociťují v 21. století jakkoliv narušovat své klidné zemědělské hospodaření počítačovými systémy. Raději své problémy konzultují a řeší s ostatními samostatně hospodařícími rolníky v jejich okolí.

6. Otázka: Pociťujete nějaké změny po uplatňování systému cross compliance?

Pomine-li 95 % všech dotazovaných zemědělských subjektů (PPO i PFO), kteří využívají cross compliance vazbu na dotace, tak jsou tyto změny pro ně negativní. V rostlinné výrobě se ve vlastní praxi důsledky tolik neprojeví, ale v technickém a administrativním zajištění je náročnost velká a zatěžující. V živočišné výrobě (např. chov dojníc) jsou na splnění požadavků vyplývajících z CC vázány velké investice (u PPO až miliony Kč), což mnohonásobně překračuje možnosti v současnosti ztrátové výroby mléka a v budoucnosti výroby vždy jen s poměrně nízkou rentabilitou. Vedle těchto negativ byly často zmiňovány obavy z přístupu kontrolních orgánů, které

křížovou kontrolu provádějí. Zbýlých 5 % respondentů využívajících cross compliance nepociťuje žádné změny zavedením CC.

7. otázka: Bylo pro Vás těžké zavádět podmínky cross compliance?

Záměrně byla k tomuto zjišťování použita otevřená otázka. Důvodem byla snaha neovlivňovat respondenty výběrem možností a nechat spektrum otevřené, aby nedošlo k opomenutí některého aspektu, který by nebyl vytipován při konstrukci dotazníku. Systém CC a jeho pochopení při zpočátku častých změnách, nejasností kolem jednotlivých užívaných pojmů znamenalo a znamená pro subjekty absolvování mnoha seminářů, školení, studium podkladů, literatury a nacházení relevantních zdrojů. U respondentů zabývajících se rostlinnou výrobou není zavádění podmínek CC žádným radikálním problémem. Rozhodně subjekty zabývající se živočišnou výrobou mají značné problémy s implementací cross compliance v oblastech skladování hnoje, kejdy a močůvky.

8. otázka: Zjednodušilo se pro Vás „něco“ uplatňováním systému podmíněnosti?

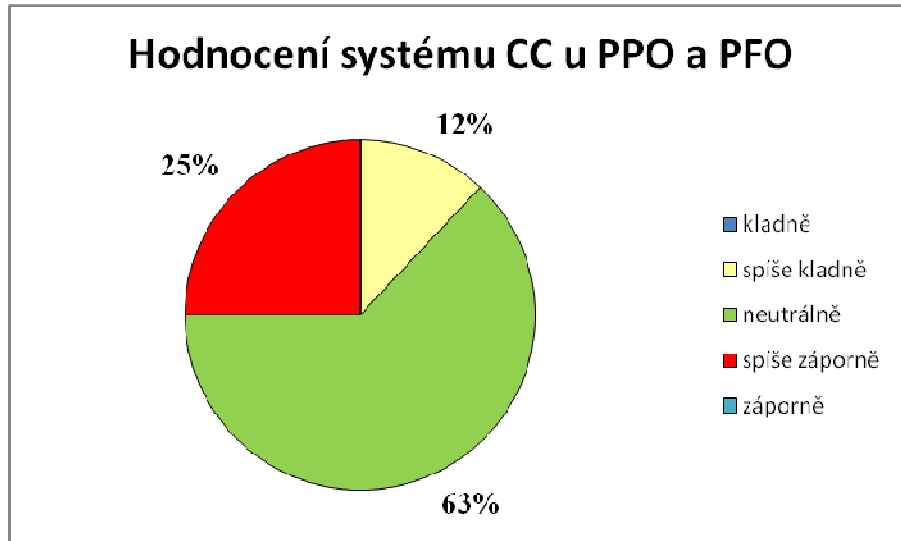
Pro 100 % respondentů využívajících systém podmíněnosti se nic nezjednodušilo. Ba naopak. Systém cross compliance přinesl další komplikace a je považován za velmi složitý.

9. Jaké jsou Vaše důvody využívání systému podmíněnosti?

Otázka zůstala otevřená, aby měli zemědělci větší prostor pro pružnější zodpovězení. U všech SHR je důvodem využívání systému podmíněnosti vazba na poskytnutí dotací na přímé platby, bez nichž se zemědělská výroba neobejde. Z 16 dotazovaných PPO jich 10 uvedlo jako důvod snahu o udržení dobrého zemědělského a environmentálního stavu, welfare zvířat a ochrany životního prostředí. Toto dodržování v praxi a kontrola by měly být samozřejmostí při hospodaření s takovým bohatstvím, jakým je orná půda. Bohužel naše zákony na ochranu zemědělského půdního fondu nejsou dokonalé, tudíž je zapotřebí dodržovat i legislativní zákony v návaznosti na EU. Zbytek PPO, čili 6, uvedlo za důvod využívání systému podmíněnosti rovněž vazbu na dotace.

10. otázka: Jak hodnotíte systém podmíněnosti cross compliance?

Graf č. 3: Hodnocení systému podmíněnosti u PPO a PFO

V grafu č. 3 jsou znázorněny výsledky hodnocení spokojenosti se systémem podmíněnosti cross compliance z pozice subjektů hospodařících v zemědělství. 63 % těchto dotazovaných subjektů uvedlo neutrální postoj, 25 % se vyjadřovalo ve spíše záporném smyslu a 12% ve smyslu spíše kladném. Neutrállost tohoto systému u zemědělských subjektů lze vysvětlit tím, že na jedné straně je systém pro ně pozitivní ohledně dotací, ale na straně druhé je negativní po stránce administrativní složitosti, strachu a obav z kontrol a narůstající byrokracie vůči zemědělské společnosti. Respondenti, kteří označovali systém za spíše kladný, byli převážně PPO, jelikož pro ně administrativní složitost není tolik náročná jako pro PFO. Je to z toho důvodu, že si najímají nové externí pracovníky, kteří za ně veškeré administrativní záležitosti vyřeší.

13. ZÁVĚR

Předmětem teoretické části práce je zhodnotit systém cross compliance, od kterého se očekává důrazné zakotvení a dodržování ekologických standardů v zemědělství. Potřeba zavedení těchto standardů byla vyvolána narůstajícími problémy v oblasti životního prostředí a poklesem biodiverzity zemědělské krajiny. Pro úplné zajištění směrnic a nařízení Evropské unie musí zemědělské podniky zabezpečit řadu organizačních, bezpečnostních a technických opatření. Cílem cross compliance je tedy prevence v oblasti ochrany životního prostředí a navrácení selského rozumu do hospodaření s půdou a vodou.

Zapojení do systému cross compliance je dobrovolné. Zemědělec, který bude chtít čerpat přímé platby ze společných zdrojů EU, a zároveň se bude chtít podílet na ochraně životního prostředí, bude muset CC dodržovat. Když komisař Fischler prosazoval reformu Společné zemědělské politiky v letech před naším vstupem do EU, musel i obhájit finanční rozpočet, zejména přímé platby. To se mu povedlo jen za podmínky, že již ani přímé platby nebudou „čistá dotace“, ale budou v budoucnosti platba za „NĚCO“. To „NĚCO“ bylo definováno velmi vznešeně. Zemědělec dostane přímou platbu jen tehdy, bude-li dodržovat správnou zemědělskou praxi a některé paragrafy z 19 směrnic EU přenesených do české legislativy. To „NĚCO“ dostalo evropské pojmenování cross compliance a stalo se zaklínadlem mnoha institucí a úředníků, jelikož i jim vzrostla značná administrativní zátěž. Cíle teoretické části, vytyčené na začátku mé práce, byly tudíž splněny.

Co se týče experimentální části a formulované hypotézy že: „*všichni dotazovaní respondenti (zemědělci) v nymburském regionu využívají, popř. znají politiku podmíněnosti plateb čili cross compliance*“, lze jednoznačně konstatovat, že daná hypotéza dle výsledků dotazníkového šetření byla vyvrácena. Velkou motivací přizpůsobit se novým podmínkám mají samozřejmě PPO⁷⁹, kteří jsou nejvíce ekonomicky závislí na přímých platbách a tudíž všichni dotazovaní PPO využívají systém přímých plateb a dodržování podmínek cross compliance. U PFO⁸⁰ neboli SHR⁸¹, se necelých 49 % dotazovaných dozvědělo o podmínkách cross compliance

---

⁷⁹ Podniky právnických osob

⁸⁰ Podniky fyzických osob

⁸¹ Samostatně hospodařící rolníci

prostřednictvím tohoto výzkumu. Nejen že se nepotvrdil můj předpoklad ohledně znalosti cross compliance, ale zároveň se tento předpoklad nepotvrdil i Ministerstvu zemědělství, konkrétně odboru přímých plateb, které mělo za to, že jsou tyto zemědělské subjekty alespoň do určité míry informovány o reformách probíhajících v zemědělství. Ale na čí straně hledat chybu špatné informovanosti? Na stranách zemědělských subjektů tato chyba zřejmě nebude. Špatná informovanost vždy tkví v informujícím subjektu.

Dalším problémem, který se ukázal v průběhu výzkumu je vysoká administrativní náročnost, a to nejen pro národní instituce v oblasti kontroly, ale i pro příjemce přímých plateb. Zemědělské subjekty si velice stěžovaly, že musejí po svých volných večerech trávit čas vyplňováním listin a dokumentů. Doporučením k odstranění tohoto významného problému může být jednak kvalitnější databáze, které zlepší dostupnost údajů na úrovni regionů a států a jednak veřejná správa, která sníží administrativní náklady prostřednictvím zlepšených předtištěných formulářů a častějším použitím předtištěných materiálů

Dle mého názoru systém vzbuzuje dojem, že důležitějším účelem je postih zemědělců než naplnění vyšších standardů zemědělské produkce. Domnívám se, že cíl má být opačný. Postih zemědělců jen výjimečný. Ale především je zapotřebí vyvolat tlak na plnění těchto požadavků a povinností a poukázat, že právní předpisy ČR i EU nejsou hrozbou pro dnešní zemědělskou společnost.

14. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 45/2008 Sb., kterým se provádí úplné znění zákona o krmivech č. 91/1996
- [2] Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů
- [3] Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- [4] Zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech
- [5] Zákon č. 552/1992 Sb., o státní kontrole
- [6] Vyhláška č. 194/1996 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech č. 91/1996.
- [7] Vyhláška č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech č. 91/1996
- [8] Nařízení vlády č. 53/2009 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotací na lesnicko-environmentální opatření
- [9] Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách agroenvironmentálních opatření
- [10] Nařízení vlády č. 83/2009 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování přímých podpor, některých podpor v rámci společné organizace trhu s vínem a některých podpor Programu rozvoje venkova
- [11] Nařízení vlády č. 144/2006 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy
- [12] Nařízení vlády č. 147/2008 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotací na zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích
- [13] Nařízení vlády č. 243/2004 Sb., o stanovení některých podrobností a bližších podmínek při poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy pro rok 2004
- [14] Nařízení Rady č. 73/2009 Sb., kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce
- [15] Nařízení Rady (ES) č. 1259/1999 Sb., o dodatečné podpoře Společenství a předávání informací Komisi
- [16] Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 Sb., o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)

- [17] Nařízení Rady (ES) č. 1782/2003 Sb., kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci Společné zemědělské politiky a určité režimy podpor pro zemědělce
- [18] Nařízení Komise č. 796/2004 Sb., kterým se stanoví prováděcí pravidla pro podmíněnost, odlišení a integrovaný administrativní a kontrolní systém
- [19] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 178/2002 Sb., kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin
- [20] Nařízení Evropského parlamentu č. 183/2005 Sb., kterým se stanoví požadavky na hygienu krmiv
- [21] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 852/2004 Sb., o hygieně potravin
- [22] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 853/2004 Sb., o hygienických předpisech pro potraviny živočišného původu
- [23] Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1642/2003, kterým se mění nařízení (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin

Knihy, časopisy a jiné publikace

- [1] BARNARD, C. H., WHITTAKER G., WESTENBARGER D. Evidence of Capitalization of Direct Government Payments into U.S. *American Journal of Agricultural Economics*, 1977, vol. 79, no. 5, p. 1670.
- [2] DOUCHA, Tomáš. *Bílá kniha o zdravotní nezávadnosti potravin*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1999, s. 26.
- [3] EAAE (European Association of Agricultural Economists). *Impacts of Decoupling and cross compliance on agriculture in the Enlarged EU*. Praha: Czech University of Agriculture, 2006, p. 52.
- [4] FEATHERSTONE, A. M., GOODWIN, B. K. Factors influencing a Farmer's Decision to invest in Long-term Conservation Improvements. *Land Economics*, 1993, vol. 69, no. 1, p. 125.
- [5] FISCHEROVÁ, Jarmila. *Kodex správné výrobní praxe pro krmení*. Praha: Mze, 2006, s. 22.

- [6] HARAZIM, Jiří: Bezpečná krmiva. *Krmivářství*, březen 2009, č. 3, s. 32.
- [7] CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance: průvodce zemědělce kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2009*. Praha: Mze, 2009, s. 95.
- [8] CHOBOTOVÁ, Magdaléna. *Cross compliance – zákonné požadavky na hospodaření*. Praha: Mze, 2006, s. 45.
- [9] JAKOBE, Petr. *Cross compliance v oblasti výroby a skladování krmiv*. Klatovy: Zemědělská a potravinářská škola. Seminář, září 2009.
- [10] KOLOMAZNÍK, Jiří. *Správná výrobní praxe pro skladování zrnin a olejnin*. Praha: Mze, 2006, s. 14.
- [11] KOUCKÝ, Milan a kol. *Metodika správné chovatelské praxe při krmení hospodářských zvířat*. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2007, s. 32.
- [12] MACHÁLEK, Emil. PĚLUCHA, Martin a kol. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci*. Praha: IREAS, 2008, s. 84.
- [13] MACHÁLEK, Emil. PĚLUCHA, Martin a kol. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky*. Praha: IREAS, 2009, s. 80.
- [14] MÜNCHHAUSEN, Susanne von. *Gemeinsame Agrarpolitik: Cross compliance und Weiterentwicklung von Agrarumweltmaßnahmen: Ergebnisse aus dem gleichnamigen*. Bonn – Bad Godesberg: Bundesamt für Naturschutz, 2009, s. 305.
- [15] MISTR, Martin. *Pravidla pro správnou zemědělskou praxi a dodržování zákonných norem pro příjemce dotací*. Praha: Mze, 2009, s. 15.
- [16] PĚLUCHA, Martin a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS, 2006, s. 162.
- [17] RADA EU. *Je podmíněnost jako politika účinná? Zvláštní zpráva č. 8/2008, dle čl. 248, odst. 4, druhého pododstavce smlouvy o ES*, s. 37.
- [18] ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing, 2007, s. 212.
- [19] SKOPAL, Luboš: Manipulace s krmivy a jejich skladování. *Náš chov*, říjen 2009, č. 10, s. 87.
- [20] STONAWSKÝ, Pavel. *Požadavky cross compliance, vzdělávací materiál pro účastníky semináře „cross compliance“*. Praha: Ekotoxa, 2009, s. 15.

[21] WILSON, G. Factors Influencing Farmer Participation in the Environmentally Sensitive Areas Scheme, *Journal of Environmental Management*, 1997, no. 50, p. 125.

[22] ZEMAN, Ladislav. *Jak splnit požadavky systému cross compliance v oblasti výživy a krmení zvířat*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2007, s. 76.

Elektronické zdroje a www stránky

[1] Stránky Agroporadenství <www.agroporadenstvi.cz>

[2] Stránky Agrovenkova <www.agrovenkova.cz>

[3] Stránky Agrowebu <www.agroweb.cz>

[4] Stránky Agentury ochrany přírody a krajiny <www.ochranaprirody.cz>

[5] Stránky Asociace soukromého zemědělství ČR <www.asz.cz>

[6] Stránky bezpečných krmiv <www.bezpecna-krmiva.cz>

[7] Stránky Českého statistického úřadu <www.czso.cz>

[8] Stránky Českého úřadu zeměměřického a katastrálního <www.cuzk.cz>

[9] Stránky Eurostatu <www.epp.eurostat.ec.europa.eu>

[10] Stránky fondů Evropské unie <www.strukturalni-fondy.cz>

[11] Stránky mikroregionu Nymburk <www.mikroregion-nymbursko.cz>

[12] Stránky Ministerstva zemědělství ČR <www.mze.cz>

[13] Stránky práva Evropské unie <<http://eur-lex.europa.eu>>

[14] Stránky regionů <www.iregiony.cz>

[15] Stránky Státní rostlinolékařské zprávy <www.srs.cz>

[16] Stránky Státní zemědělské a potravinářské inspekce <www.szpi.cz>

[17] Stránky Státního zemědělského intervenčního fondu <www.szif.cz>

[18] Stránky Ústavu zemědělské ekonomiky a informací <www.uzei.cz>

[19] Stránky Ústředního a zkušebního ústavu zemědělského <www.ukzuz.cz>

[20] Stránky Zemědělské správy České republiky <www.zscr.cz>

15. SEZNAM PŘÍLOH

Příl. 1: Seznam použitých zkratk

Příl. 2: Znění dotazníku

Příl. 3: 7 nových povinných požadavků na hospodaření (SMR) s účinností od 1. 1. 2011

Příl. 1

Seznam zkratk

a.s.	akciová společnost
AEO	agroenvironmentální opatření
ASZ	Asociace soukromého zemědělství
CAP	Common Agricultural Policy
CC	Cross compliance
ČR	Česká republika
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČPI	Česká plemenářská inspekce
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Evropský zemědělský záruční fond)
EK	Evropská komise
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
GAEC	Good agricultural and environmental conditions (Podmínky dobrého zemědělského a ekologického stavu)
ha	hektar
LFA	Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti, znevýhodněné pro zemědělství)
MZe	Ministerstvo zemědělství
PFO	podniky fyzických osob
PPO	podniky právnických osob
PRV	Program rozvoje venkova
SAPS	Single Area Payment Scheme (jednotná platba na plochu)
SHS	samostatně hospodařící rolník
SPS	Single Payment Scheme (jednotná platba na farmu)
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika

Top – Up	Doplňková platba k jednotné platbě na plochu
UKZUZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

Příl. 2

Dotazník pro zemědělské subjekty na Nymbursku

- 1) Jste právnická osoba nebo samostatně hospodařící rolník?
.....
- 2) Název a místo, kde sídlí Vaše farma? (NEMUSÍTE VYPLŇOVAT, POKUD CHCETE ZŮSTAT V ANONYMITĚ)
.....
- 3) Jaké je zaměření Vaší výroby?
  - a) rostlinná
  - b) živočišná
  - c) kombinovaná
- 4) Jaká je výměra obhospodařované plochy a orné půdy v ha?
.....
- 5) Jaký byl počet zaměstnanců v roce 2003 a v roce 2009?
 2003.....
 2009.....
- 6) Žádáte o dotace na přímé platby, u kterých Vám stát stanovuje podmínky tzv. cross compliance neboli křížová kontrola?
  - a) ano
  - b) ne (pokud nežádáte, dotazník dále nevyplňujte)**
- 7) Z jakého zdroje čerpáte informace o dotační politice, týkající se cross compliance?
 (Mze, semináře, jiná školení, popř. jaká a od koho jsou zprostředkovaná)
 .....
 .....
 .....

8) Pociťujete nějaké změny po uplatňování systému cross compliance?

a) ne

b) ano – jaké?.....

.....

.....

9) Bylo pro Vás těžké zavádět podmínky cross compliance? (neporozuměli jste něčemu, měli jste s něčím problémy)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10) Zjednodušilo se pro Vás „něco“ uplatňováním systému podmíněnosti?

a) ne

b) ano – co?.....

.....

.....

.....

11) Jaké jsou Vaše důvody využívání systému podmíněnosti?

.....

.....

.....

.....

.....

12) Jak hodnotíte systém podmíněnosti cross compliance?

a) kladně

b) spíše kladně

c) neutrálně

d) spíše záporně

e) záporně

7 nových povinných požadavků na hospodaření (SMR) s účinností od 1. 1. 2011a) Legislativa EU

SMR 9	Směrnice Rady 91/414/EHS ze dne 15. července 1991, o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh
SMR 10	Směrnice Rady 96/22/ES ze dne 29. dubna 1996, o zákazu používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat a o zrušení směrnic 81/602/EHS, 88/146/EHS a 88/299/EHS
SMR 11	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. (v návaznosti na Nařízení EP a Rady (ES) č. 183/2005)
SMR 12	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 ze dne 22. května 2001, o stanovení pravidel pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií
SMR 13	Směrnice Rady 2003/85/ES ze dne 29. září 2003 kterou se stanoví opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky, zrušují směrnice 85/511/EHS a rozhodnutí 89/531/EHS a 91/665/EHS a mění směrnice 92/46/EHS
SMR 14	Směrnice Rady 92/119/EHS ze dne 17. prosince 1992, kterou se zavádějí obecná opatření Společenství pro tlumení některých nákaz zvířat a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat

SMR 15	Směrnice Rady 2000/75/ES ze dne 20. listopadu 2000, kterou se stanoví zvláštní ustanovení týkající se tlumení a eradikace katarální horečky ovcí
---------------	--

Zdroj: Mze, Ing. Jan Dvorský, Ing. Pavla Pechačová

b) Oblasti působení

SMR 9	uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh
SMR 10	zákaz používání některých látek s hormonálním a tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat
SMR 11	obecné zásady a požadavky potravinového práva, bezpečnost potravin
SMR 12	pravidla pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií
SMR 13	opatření pro dohled nad slintavkou a kulhalkou
SMR 14	opatření pro tlumení některých nákaz a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat
SMR 15	zvláštní ustanovení týkající se tlumení a eradikace katarální horečky ovcí

Zdroj: Mze, Ing. Jan Dvorský, Ing. Pavla Pechačová

c) Pověřené dozorové organizace

SMR 9	SRS – Státní rostlinolékařská správa
SMR 10	SVS / ÚSKVBL – Státní veterinární správa / Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv
SMR 11	SZPI - Státní zemědělská a potravinářská inspekce ÚKZÚZ - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský SVS – Státní veterinární správa
SMR 12	SVS – Státní veterinární správa ÚKZÚZ - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
SMR 13	SVS – Státní veterinární správa
SMR 14	SVS – Státní veterinární správa
SMR 15	SVS – Státní veterinární správa

Zdroj: Mze, Ing. Jan Dvorský, Ing. Pavla Pechačová